

Bidrag til den nordiske Syvaarskrigs Historie.

Af

W. Møllerup.

1. Det svenske Gesandtskabs Anholdelse i Kjøbenhavn Februar 1563.

I de Stridsskrifter, hvori man saavel fra dansk som fra svensk Side har søgt at vælte Ansvaret for Syvaarskrigens Udbrud over paa Modstanderen, nævnes ogsaa det svenske Gesandtskabs Anholdelse i Kjøbenhavn i Februar Maaned 1563 som en af de Aarsager, der særlig have været medvirkende til at fremkalde Krigen¹⁾. Men, som allerede Holberg har ytret²⁾, turde denne Begivenhed ligesom Søslaget under Bornholm snarere betegnes som en Begyndelse eller Indledning til Krigen end som en Aarsag dertil. Det er Handlinger, som kun kunne tænkes udførte paa et Tidspunkt, hvor den gjensidige Mistillid har faaet en saadan Magt over Sindene, at man ikke længere formaar at skjelne det Væsentlige fra det Uvæsentlige og i forholdsvis ringe

¹⁾ Om disse Stridsskrifter se H. F. Rørdam, *Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark og Norge siden Reformationen I*, 87 ff., 107—110. De danske ere trykte i *Monumenta Historiae Danicae* ved H. F. Rørdam II, 117—445.

²⁾ L. Holberg, *Danmarks Riges Historie II*, 434.

og ubetydelige Anledninger finder tilstrækkelige Motiver til at begrunde en blodig Krig. Og saaledes var Forholdet her i Norden i Begyndelsen af Aaret 1563. I en Række af Aar havde Svenske og Danske betragtet hinanden som snart hemmelige, snart aabenbare Fjender, hvis mindste Bevægelser man var nødsaget til at følge med den mest spændte Opmærksomhed for ikke selv at blive overrumplet i et ubevogtet Øjeblik. Gustav Vasa har ofte udtalt den Mistillid, han nærede til de Danske — ingensteds dog saa tydelig, som da han faa Maaneder før sin Død skrev til sin Søn Erik: „Vi have nu snart i 40 Aar lært dem (de Danske) at kjende . . ., saa veed da den almægtige Gud, hvor trolig og flittig vi i alle vore Dage have foreholdt og advaret baade Gamle og Unge for de Danskes Falskhed“¹⁾. I Danmark nærede man lignende Følelser overfor Kong Gustav og hans Slægt, og det er bekjendt, at saavel Kong Frederik som flere af hans danske Raader, særlig Johan Friis, ansaa en Krig med Sverig for det bedste Middel til at opnaa en endelig Afgjørelse af de gamle Stridigheder mellem Rigerne²⁾.

Hovedaarsagen til denne fjendtlige Stemning maa utvivlsomt søges i Gjenoptagelsen af de tre Kroner i det danske Vaaben³⁾, som syntes at vise, at Haabet om at forny Unionen

¹⁾ Cl. Annerstedt, Grundläggningen af Svenska Väldet i Lifland 1558—63. Upsala Universitets Årsskrift 1868 S. 22.

²⁾ Om Stemningen i Danmark se E. J. Tegel, Gustaf den Förstes Historia II, 310—11, smlgn. L. Daae i Norsk Historisk Tidsskrift II, 91 ff., H. F. Rørdam, Historieskrivningen i Danmark I, 73 ff. og Geijer, Svenska Folkets Historia II, 144 Anm. 1.

³⁾ Paa Mødet i Kalmar 1524 skal man være kommet overens om at udslette de tre Kroner af det danske Vaaben se K. Ekdahl, Christiørn II.s Arkiv III, 810, P. Swart, Gustaf den Förstes Krönika S. 96. Om Tiden for Gjenoptagelsen se Danske Samlinger V, 208.

endnu ikke var udslukket hos det danske Kongehus, og som senere foranledigede Erik den Fjortende til at sætte Danmarks og Norges Skjoldemærker i Sverigs Vaaben, idet han mindede om, at Norges Rige engang havde hørt til Sverig, og at svenske Konger vare blevne kronede i Norge¹). Hertil kom endvidere den gamle Strid om Sverigs Ret til Gulland og — foruden flere mindre — endelig det sidste store Tvistepunkt, da Erik XIV ved at bemægtige sig Estland optraadte som Danmarks Medbejler til Herredømmet over Østersøen. De hyppige Underhandlinger, som efter Eriks Tronbestigelse fandt Sted mellem de to Regeringer, bidroge kun til at forøge Spændingen og drage nye Klagepunkter frem²). I Slutningen af Aaret 1562 toge Sagerne en alvorlig Vending, skjønt de tilsyneladende havde et meget fredeligt Udseende. De svenske Gesandter, som i Avgust og September Maaned forhandlede med de danske Raader i Kjøbenhavn, kom overens med disse om et Udkast til Fred og Forbund, som i høj Grad vakte Kong Eriks Forbitrelse. I en Skrivelse af 29de September bebrejdede han dem, at de kun daarlig havde forfægtet Sverigs Sag; han vilde ikke gaa ind paa de Betingelser, hvorom de vare blevne enige med de danske Gesandter, men ikke desto mindre hedder det i Slutningen af Brevet: »Dog skulle I ikke anderledes lade Eder fornemme hos de Danske, end at os vel behager det gamle Forbund, takkende dem

¹) E. J. Tegel, Konung Erics den XIV.s Historia S. 50.

²) Hubertus Languetus skriver om disse Forhandlinger: »Saepe cogitavi de causis dissidiorum inter Danos et Suecos, et mihi videtur, quod maxima ex parte proveniant ex nescio quo fastu eorum, qui mittuntur ad negocia tractanda, qui putant sibi turpe esse cum adversariis loqui humaniter.« Huberti Langueti epistolae secretae II, 26. Languetus opholdt sig i Sverig 1554 og 1557 se smstds. II, 24, 171 og Ekholm, Svenska Fatburen VI, 39—40.

paa vore Vegne, at de have ladet sig finde dertil saa velvillige, og at vi saadant efter Tilbørlighed paa vor Side ville betænke¹⁾. Han lod endog den 26de November udraabe i alle Sverigs Stæder, at der var sluttet Fred, men samtidig nægtede han at godkjende det Udkast, som Gesandterne medbragte fra Danmark²⁾. Denne tvetydige Politik fulgte Erik XIV lige til Krigens Udbrud; det har øjensynlig været hans Mening dels at vinde Tid for at grundfæste Erobringerne i Estland, dels at indbilde sit Folk, at det var ham, som forgjæves havde stræbt efter en fredelig Bilæggelse af Stridighederne.

I Danmark ønskede man imidlertid en Afgjørelse, og i Begyndelsen af Januar afsendtes derfor Korfits Ulfeldt og Jakob Brockenhus til Sverig. Officielt skulde de mægle Fred mellem Sverig og Polen, men de medførte tillige en hemmelig Instruktion, som ifølge den Form, hvori den var udstedt, lignede et Ultimatum. Korfits Ulfeldt skulde nemlig give Kong Erik tilkjende, at Frederik II endnu var villig til Fred, fordi begge Konger jo vare hinandens nærmeste Frænder. Men han skulde tillige minde om, at der var mange, som gjerne havde set, at Kongen af Danmark havde ladet sig bevæge til Uenighed og Fjendskab imod Kongen af Sverig og saaledes hævnnet den Spot, som var overgaaet ham³⁾, men hidindtil havde Kongen dog ikke ladet sig for-

¹⁾ Erik XIV til Hr. Thure Bjelke og Lasse Knudtzon. Stockholm 29. Septbr. 1562. Rigsarchivet i Stockholm.

²⁾ Tegel, Konung Erics den XIV.s Historia S. 67. Frederik II t. Kurfyrst Avgust 15 Novbr. 1562 i Archiv für die sächsische Gesch. II, 385. Annerstedt, l. c. S. 81.

³⁾ Hermed sigtes vel nærmest til Polen og Lübeck. Smlgn. Johan Rantzaus Ytringer herom i Archiv f. die sächs. Gesch. II, 401—403, Langueti epistolae secretae II, 239, der haanlig tilføjer:
•Antiquus est rithmus de Lubicensibus: praelia poscunt, nec bene

maa hertil. Nu maatte han imidlertid besvære sig paa det Højeste over, at Kong Erik i sin Regeringstid havde optaget det danske og norske Vaaben, Danmarks og Norges Rige til Spot og Haan, hvilket han ikke havde ventet af sin nærmeste Frænde og Slægtning. «Hvorfor Kongelige Majestæt af Danmark», hedder det til Slutning, «begjærer, at Kongelige Majestæt af Sverig sig endeligen vil erklære, hvad han herudi gjøre vil»¹⁾.

Det er forstaaeligt, at den danske Regering med Spænding maatte imødesee det Svar, som en saa bestemt Erklæring nødvendigvis maatte fremkalde, — Frederik den Anden ansaa jo nemlig Vaabenspørgsmaalet for det vigtigste Stridspunkt mellem Rigerne²⁾. Det vakte derfor alvorlige Betænkeligheder hos Kongen og hans danske Raader, at man endnu i Midten af Februar ikke havde modtaget nogen Efterretning fra Sendebudene. Det var den almindelige Mening, at Erik XIV formente dem at sende Bud eller Skrivelser til Danmark, og man frygtede vel endog for, at de skulde være bleve fastholdte³⁾. Mistilliden til den svenske Konge forøgedes endnu mere, da der i Begyndelsen af Februar

noscunt ensibus uti. Det er oprindelig en Strofe, som sigter til Rostockerne og lyder saaledes: «Rostochiensens sunt velut enses semper acuti; prælia poscunt, sed male noscunt ensibus uti.» Wochentl. rostockische Nachrichten 1752, 50 Stück S. 203.

¹⁾ «En tenckseddøl paa hues erinde Koruitz Wlfeld hiemmeligenn skal giffue Ko. Mat. aff Swerige tilkiende.» 8 Januar 1563. Geh. Arch. Sverig No. 84 b.

²⁾ Fr. II t. Kurfyrst Avgust 24 April 1563: «wiewol wir die fürderung der wappen als deren unser reputation hengen thut mith unter die fürnembsten setzen.» Geh. Arch. Ausl. Reg.

³⁾ Se Kongens nedenfor nævnte Skrivelse til Ejler Hardenberg og Mogens Gyldenstjerne af 15 Febr. 1563. Johan Friis til Mog. Gyldenstjerne 27 Febr. 1563. Geh. Arch. Danske Kongers Hist. 45 c. Smlgn. en lignende Frygt i Danmark 1559 (Norsk hist. Tidsskr. II, 97).

ankom Folk fra Sverig med Pas, der vare forseglede med det danske og norske Vaaben. Johan Friis og Frands Brockenhus, som under den gamle Statholder paa Kjøbenhavns Slot Mogens Gyldenstjernes Sygdom synes at have havt Befalingen paa nævnte Slot, toge heraf Anledning til selv at begive sig til Kongen, som opholdt sig paa Frederiksborg¹⁾. Og nu er sandsynligvis den Beslutning bleven tagen, som senere kom til Udførelse, at tilbageholde de svenske Sendebud, som i Midten af Januar vare dragne fra Stockholm med Fuldmagt til at afslutte Giftermaals-Forhandlingerne imellem Erik XIV og Landgreven af Hessens Datter, og som ventedes til Kjøbenhavn i Midten af Februar Maaned, indtil man havde faaet Efterretninger fra de danske Gesandter i Sverig. Det var ikke det første svenske Gesandtskab, som i denne Hensigt var rejst gjennem Danmark. Neppe to Maaneder før havde den svenske Kansler, Niels Gyldenstjerne, paa Gjennemrejsen til Tyskland gjæstet den danske Hovedstad, og skjönt Hensigten med hans Rejse naturligvis skulde være en Hemmelighed for det danske Hof, er det rimeligt nok, at man har anet Sammenhængen. At nu et stateligt Gesandtskab, bestaaende af Mænd, der hørte til Erik XIV.s nærmeste Omgivelser, saa kort efter sendtes sammesteds hen, maatte vække en ikke ugrundet Mistanke om, at Hensigten ikke blot var at afslutte et Giftermaal, men tillige at knytte politiske Forbindelser med en tysk Fyrste, som selvfølgelig kun kunde være rettede mod Frederik II og hans trofaste Forbundsfølge og Svoger, Kurfyrst Avgust af Sachsen. Alle disse Betæneligheder skimte frem igjennem den vigtige Skrivelse, i hvilken Kong

¹⁾ Johan Friis t. Frederik II 1 Febr. 1563. Kgl. Bibl. Danske Adels Breve Fasc. 15.

Frederik — den 15de Februar — underrettede Rigets Hofmester, Ejler Hardenberg, og Mogens Gyldenstjerne om sin Beslutning og forlangte deres Betænkning derpaa. Efter først at have mindet om Korfits Ulfeldts og Jakob Brockenhus' Sendelse til Sverig og udtalt sin Frygt for, at det blev dem forment at sende Breve til Danmark, skriver Kongen: «Saa har nu Kongen af Sverig affærdiget nogle af sit Raad at drage her igjennem Riget ind udi Tyskland, og da de ikke have noget Hverv til os, og vi heller ikke kunne vide, hvad deres Bestilling er, ere vi til Sinds at opholde dem, dog med Lempe, indtil vi faa Bud og Besked fra vore Sendebud, som vi have skikket ind udi i Sverig. Begjære derfor strax med dette Bud Eders skriftlige Betænkning, hvad Eder synes raadeligt og godt at være»¹⁾. Forinden deres Betænkning kan være kommen i Kongens Hænder, tog denne imidlertid Forholdsregler til at sætte sin Beslutning i Værk. Borgemestre og Raad i Helsingør fik samme Dag Skrivelse om ikke at lade nogen «Ubekjendt» komme over til Skaane uden Pas fra Befalingsmændene paa Kjøbenhavns Slot; Tønnes Jude skulde udspørge alle Fremmede, baade svenske og andre Kjøbmænd, om nye Tidender fra Sverig, og endelig fik Bjørn Kaas, Lensmand paa Vordingborg, den 18de Februar Befaling til at forbyde Færgemændene ved Vordingborg at overføre Fremmede, hverken Tyske eller Svenske, som ikke kunde fremvise kongeligt Pas eller Tilladelse fra Johan Friis og Frands Brockenhus²⁾.

Imidlertid ankom det svenske Gesandtskab til Kjøbenhavn. Allerede den 16de Februar indtraf Hr. Gabriel Chri-

¹⁾ Fr. II t. Ejler Hardenberg og Mogens Gyldenstjerne. Frederiksborg 15 Febr. 1563. Geh. Arch. Tegnelser over alle Lande VII, 307. Jvfr. Hist. Tidsskr. V, 415.

²⁾ Tegn. o. alle Lande VII, 302, 308.

sterson Oxenstjerna og Jöran Fincke, først 2 Dage senere Gesandtskabets Chef, Sten Erikson Lejonhufvud. Det var deres Ønske saa hurtig som muligt at forlade Kjøbenhavn, hvorfor de øjeblikkelig bade Johan Friis om at skaffe dem Pas. Kansleren underrettede strax Kongen om Sendebudenes Ankomst; men hvad enten man nu, som det efter Kongens ovenanførte Brev er rimeligt at antage, vilde forhale Udstedelsen af Passet, eller Kongen, som det berettes af Svaning, var paa Jagt, saa at Budet ikke kunde træffe ham, — der kom intet Pas. Da Sten Erikson ved sin Ankomst til Kjøbenhavn erfarede, at der endnu ikke var indtruffet noget Svar fra Kongen, sendte han selv et Bud til denne med Anmodning om Pas og Underretning om, at Gesandtskabets Maal var at udføre Kong Eriks Hverv i Tyskland, idet han tillige bad Kongen undskylde, at han drog forbi uden at besøge ham¹⁾. Budet fik tillige Befaling til skyndsomst at begive sig til Færgestedet med Passet og der afvente Gesandtskabets Ankomst, hvis Hensigt det var at forlade Kjøbenhavn den følgende Dag. Da Johan Friis erfarede Sten Eriksons Hensigt, blev han urolig. Han vidste jo, at det var Kongens Ønske, at Gesandterne bleve opholdte og ikke droge bort fra Byen uden kongelig Tilladelse. Han lod derfor Sendebudene gennem Arild Ugerup anmode om at tøve nogle Dage, og, da Sten Erikson vægrede sig ved at opfylde dette Ønske, sendte han paany Arild Ugerup med den samme indstændige Opfordring tilligemed Løfte om, at de endnu samme Dag skulde faa Besked, da Kongens Sekretær, Hans Skovgaard, ventedes til Byen. De lovede da at blive den Dag over (den 19de Februar). Endnu sent om Aftenen kom Arild Ugerup paany og lovede dem fra

¹⁾ Sten Erikson t. Frederik II 19 Febr. 1563. Geh. Arch. Sverig 239.

Kansleren, at hvis de ikke den følgende Dag fik deres Pas, skulde det blive sendt efter dem. Den næste Dags Morgen gjorde alle Gesandterne sig rede til at drage afsted. Da Kansleren fik Underretning herom gennem Borgemester Markus Hess, hos hvem Sten Erikson laa i Herberg, medens Gabriel Christerson og Jöran Fincke boede hos Borgemester Anders Skriver, sendte han paany Arild Ugerup til de Sidstnævnte for at bede dem om at tøve. De svarede: ja, hvis Hr. Sten vil. Arild ilede derpaa til Sten Erikson, hvem han traf ved Maaltidet netop ifærd med at gjøre de sidste Forberedelser til Opbrudet. Hr. Sten spurgte nu om det var Kongens Befaling, at de skulde tøve. Hertil svarede Arild: Nej, men tilføjede, at Kansleren opfordrede dem til at gjøre det for hans (Johan Friis') Skyld, det vilde være en Spot for Kongen, hvis de rede af Byen uden dennes Tilladelse. Sten Erikson beklagede da, at han ikke kunde vise Kansleren denne Villighed; et «iligt» Hverv var ham paalagt, og hans egen Konges Sager maatte gaa fremfor alle andre Hensyn. Hvis Kong Frederik imidlertid ønskede at tale med dem, vilde de gjerne drage ud af deres Vej til ham. Da Arild ingen Befaling havde til at svare herpaa, sendte Sten Erikson Bud til de andre Gesandter, at de skulde gjøre dem rede; han vilde ride til Kjøge og dér afvente Svar fra Kong Frederik. Selv red han iforveien gennem Byen med fire Svende foran sig. Da de kom til Vesterport, spurgte Vagten dem, hvor de vilde hen. Svendene svarede, at de vilde ud, og gave ingen videre Besked. Det blev dem da betydet, at de ikke kunde komme ud af Porten uden at have Tilladelse af Borgemestre og Raad. De vendte nu tilbage til Hr. Sten, som derpaa red frem og raabte: «Vi skulle ud i Tusind Djævles Navn». Da Vagten atter gjentog Forbudet, svarede Hr. Sten: «Jeg har Intet at

skaffe med Borgemestre og Raad, jeg vil ud og tale med Kongen, jeg giver Borgemestre og Raad og Eder I Prakkere og danske Forrædere 7000 Djævla», og med Sporene i Hesten trængte han ind paa Vagten. Da nu disse holdt Værgerne frem, greb Hr. Sten et Fyrrør, slog Hanen fra og truede med at skyde paa «den Vægter Kristen Jensen», som stod ret for Hesten, hvorpaa denne slog Hesten over Næsen med sit Spyd, saa at den blev sky og kastede sig om, hvorved Vagten fik Tid til at slaa Porten i. Da blev Hr. Sten — som det hedder — hastig og vred og sagde: «I danske Forrædere, der skal blive blodige Pander for det Stykke, I nu have gjort». Han vendte derpaa om og red tilbage med sit Følge; paa Gammeltorv traf han de andre Gesandter, hvem han meddelte, hvad der var hændt, hvorpaa de alle vendte tilbage til deres Herberger. De sendte derpaa Bud til Johan Friis, som imidlertid forgjæves havde søgt Sten Erikson i hans Herberg, og fik nu Befaling til at vente indtil videre Besked¹⁾.

¹⁾ Der findes talrige Beretninger om Oprinet i Kjøbenhavn, som i det væsentlige stemme overens. I Svanings Retractat (Monumenta II, 155—158) synes den at stamme fra Johan Friis selv; Axel Gyldenstjernes Fremstilling (smstds. S. 253-255), som næsten ordret følges af Resen S. 78—79, dog med den Tilføjelse, som ikke findes andensteds nævnt, at Johan Friis har befalet Anders Godske, øverste Borgemester i Kjøbenhavn, at standse Gesandterne i Porten, støtter sig paa Frederik II's Brev af 27 Februar til Erik XIV, hvori han meddeleer denne Begivenheden. Concept i Geh. Arch. Sverig 238. Tegels Fremstilling (S. 82—84) er fuldstændig forvansket. Endvidere findes to Forsvarsindlæg af 20 Februar og 4 Marts 1563 fra samtlige Gesandter, som ikke afvige fra de trykte Beretninger i noget væsentligt Punkt, men har fyldigere Meddelelser om de Opfordringer, som Arild Ugerup skulde forebringe fra Johan Friis. Geh. Arch. Sverig 239. En særskilt Fremstilling fra Gabriel Christerson og Jöran Fincke af 5 Marts findes i Geh. Arch. Sverig 239, og endelig haves en Beretning fra Borgemestre og Raad i Kjøbenhavn, som er udateret, men maa være nedskreven

Samme Dag, som dette Optrin fandt Sted i Kjøbenhavn, udstedte Frederik II i Sorø et Pas for de svenske Gesandter, ifølge hvilket de frit kunde drage gennem hans Lande og Riger¹⁾. Om Aarsagen til, at Kongen saa hurtig forandrede sin kun faa Dage gamle Beslutning og ikke, som han først havde udtalt, oppebiede Efterretninger fra sine Mænd i Sverig, foreligger Intet. Mulig er han i sidste Øjeblik bleven ængstelig for at gribe til en Forholdsregel, hvortil der ikke forelaa anden Grund end en Mistanke; mulig have de Mænd, hvis Mening han havde afæsket, fra-raadet et Skridt, som under den stærke Spænding, der fandt Sted mellem Kongerne, kunde synes højst voveligt. I alle Tilfælde var det en mærkelig Skjæbnens Ironi, at Passet skulde blive udstedt maaske netop i samme Øjeblik, som Sendebudene ved deres Optræden umuliggjorde dets Benyttelse. Det ligger imidlertid nær at stille det Spørgsmaal: hvorvidt ere Gesandterne blevne underrettede om, at de ikke maatte forlade Kjøbenhavn uden Pas? Det fremgaar da saavel af Johan Friis' egne Ytringer til Kongen som af Gesandternes Forsvarsindlæg, at de kun ere anmodede om at tøve i Kjøbenhavn, indtil Passet kom. I Svanings Beretning, som i det Væsentlige turde hidrøre fra Johan Friis selv, siges denne vel at have søgt at overbevise Sten Erikson ved at opstille et lignende Exempel: «Hvis Hr. Sten var Statholder i Stockholm, og Johan Friis kom vandrende ind i Sverig til Stockholm og vilde ind i Rusland paa sin Herres Vegne, og Hr. Sten vilde, at han skulde tøve i Byen indtil Kongen af Sverig kom, da lod Hr. Sten ham

før 27 Febr., og som indeholder de fyldigste Meddelelser om Optrinet i Vesterport. Geh. Arch. Sverig 239. Smlgn. forøvrigt Johan Friis' Breve til Frederik II i Danske Magazin IV, 209 ff.

¹⁾ Tegn. o. alle Lande VII.

intet Sted drage, før han gav hans Herre det tilkjende og fik Svar fra ham tilbage igjen, og vilde det ej heller Andet lempe sig, end at han fik tøve der»¹⁾. Det synes vel ogsaa at have været Kongens Mening, at det udtrykkelig skulde have været dem forbudt at drage videre uden Pas; thi i en Skrivelse af 21de Februar, som var foranlediget ved et falsk Rygte om, at det virkelig var lykkedes Sendebudene at trænge gjennem Porten, udtaler han til Johan Friis sin Misfornøjelse herover i følgende Ord: «Forfare vi af Budet, at de igaar ere dragne af Kjøbenhavn, hvilket os mere end meget forundrer; havde ikke Andet ventet, end at de skulde blive tilstede og ikke tilladt vorden at afdrage, før de dertil havde fanget vor Bevilling»²⁾. Men et saadant bestemt Forbud har Johan Friis ikke udtalt. Han lader Arild Ugerup bede Sten Erikson om at tøve «for hans (Johan Friis') Skyld», han er endnu saa usikker med Hensyn til Kongens Mening og saa ængstelig for at paa-tage sig noget Ansvar, at han den 19de Februar udtrykkelig spørger Kongen, om han skal forbyde dem at drage bort eller lade dem gaa, — «de kunne jo dog ikke naa længere end til Vordingborg», tilføjer han³⁾. Den Udvej, han da greb til, at stille Kjøbenhavns Borgemestre og Raad frem i Brechen⁴⁾, var ikke saa daarlig udtænkt; thi her vilde man kunne skyde sig ind under, hvad der var almindelig Skik og Brug. I Borgemestrenes og Raadets Indberetning om Sagen hedder det nemlig: «Efter gammel almindelig Befalingsbrug, som i mange Aar har været holdt her i Kjøbenhavn og ogsaa nu er befalet,

¹⁾ Rørdam, Monumenta II, 156.

²⁾ Fr. II til Johan Friis. Sorø 21 Febr. Tegn. o. alle Lande VII.

³⁾ Danske Mag. IV, 211.

⁴⁾ If. Resen S. 78 har Johan Friis befalet Borgemester Anders Godske at forbyde Gesandterne at drage ud af Byen uden Pas.

at Borgemestrene skulle have flittigt Tilsyn med hvad Folk, der drager ud og ind af Porten, have disse altid ladet beskikke Vagt i alle Portene om Dagen med Befaling at skaffe »Beskeden» af alle Fremmede, som drage ud og ind.» Det er let at forstaa, at man i denne Beretning, som netop blev forfattet for at sendes til Kong Erik, ikke har fundet sig foranlediget til at nævne, at man særlig i dette Tilfælde havde paalagt Borgemestrene at holde nøje Tilsyn.

Der er endnu een Omstændighed, som taler til Gunst for Sten Erikson. I de Forhandlinger om Fred og Forbund, som i det foregaaende Aar vare blevne førte mellem Gesandter fra begge Lande og i hvilke ogsaa han havde taget Del, var man kommet overens om, at Legater og Sendebud, Brevdragere, Kjøbmænd og andre private Personer skulde kunne drage frit igjennem Landet, naar de havde Bevis eller Pasbord fra deres Herre og Husbond eller de Steder, de kom fra¹⁾. Herpaa beraabte Gesandterne sig ogsaa i deres Skrivelse af 20de Februar, hvori de fremstillede Sagen for Kong Frederik, idet de udtalte, at de havde ventet at blive tilstedt en fri »stratte och renn vegh» ifølge det Forbund, som var mellem Rigerne, og efterat en stadig Fred var bleven udraabt i Hans Majestæts (af Sverigs) Land og Rige.

Medens det saaledes synes givet, at Sten Erikson har handlet i god Tro, og at der virkelig er nogen Sandhed i den Ytring, han senere lod falde, at havde han vidst, at det var Kongens Vilje, at han skulde blive, vilde han ikke »have draget over en Rendesten endsige længere», saa er forøvrigt hans Optræden i Kjøbenhavn ingenlunde fri for Dadel. Af Samtidige skildres han som en grov og hidsig

¹⁾ Saaledes bl. A. i Forhandl. i Avgust og Septbr. 1562. Geh. Arch. Sverig 31.

Mand, ikke uden Talent og Dygtighed, men med en stærk udpræget Selvfølelse¹⁾. Den indflydelsesrige Stilling, han havde indtaget i Sverig som Kong Gustavs Svoger og meget betroede Mand, en Stilling, som han endnu bevarede i Begyndelsen af Kong Eriks Regering, maatte give ham høje Tanker om hans eget Værd og Betydning. Med Johan Friis har han upaatvivlelig ikke staaet paa en god Fod. Saavel dennes bekjendte antisvenske Sindelag, som særlig hans personlige Stridigheder med det svenske Kongehus maatte gjøre ham til en i høj Grad forhadt Person i denne Kreds. Det ses ogsaa af Beretningerne, at Sten Erikson ved denne Lejlighed har vist megen Uhøflighed ligeoverfor Johan Friis: han skriver om Pas uden at underrette Kansleren herom²⁾, skjønt denne havde paataget sig at skaffe det tilveje; han synes ikke engang at have indladt sig i nogensomhelst personlig Forhandling med Kansleren, uagtet denne som Statholder paa Kjøbenhavns Slot og Kongens Repræsentant i dennes Fraværelse kunde gjøre Fordring paa Høflighed fra de Svenskes Side. Senere vilde han ikke modtage Johan Friis, som gjennem Arild Ugerup havde opfordret ham til en Samtale, ej heller Borgemestrene, som Kansleren havde bevæget til at gaa til Hr. Sten og gjøre ham deres Undskyldning for «det Rumor i Porten»³⁾. Og

¹⁾ I S. Lönboms Historiska Uplysningar II, 29 ff. giver en Samtidig en meget ugunstig Karakteristik af Sten Erikson, han kaldes «et stort, grovt, udygtigt Menneske». I «Compendium af händelserna under Konung Eriks Regering» benævnes han et godt Hoved og «en oblyg man». (Handl. rör. Skand. Hist. III, 29.) Karl den Niende, hans Søstersøn, kalder ham i sin Rimkronike: «rätthådigh, huldh och goder». (Konung Carl IXdes Rim-Chrönika S. 34.)

²⁾ Dette berettes udtrykkelig hos Axel Gyldenstjerne, Monumenta II, 254.

³⁾ Danske Mag. IV, 211—213.

endelig viser den hidsige og opfarende Maade, hvorpaa han opførte sig ligeoverfor Vagten, at han maa have været en Mand uden Selvbeherskelse. Det blev senere den væsentligste Anke imod ham, at han havde ladet falde saa skarpe og truende Ord imod alle Danske, Ord, som han selv maatte erkjende at have sagt, om han end undskyldte sig med at have udtalt dem «i Hastighed, og kun ment dem, som havde gjort denne Fortræd». De øvrige Gesandter kom ikke til at spille nogen fremtrædende Rolle, og det synes endog, som om de have misbilliget Hr. Stens Optræden, idet de senere bade Kongen om ikke at maatte undgælde for, hvad han havde sagt eller gjort¹⁾.

Samtidig bleve imidlertid alle Svenske, som befandt sig i Riget, anholdte og forhindrede i at drage videre. Saaledes Arvid Gustafson Stenbock, en Broder til Gustav Vasas tredje Gemalinde, som var paa Gjennemrejsen til Tyskland, men, som det synes, ikke i noget offentligt Hverv²⁾, endvidere Adelsmanden Lasse Lukasson, Hans von Ritberch, en tysk Adelsmand, som stod i svensk Tjeneste, Franskmanden Johannes à Herbouville, som jævnlig benyttedes af Erik XIV især i hans Giftermaals-Underhandlinger, flere Kjøbmænd, Brevbud og Udsendinge fra Private³⁾.

Saasnart Kong Frederik havde faaet nøjagtig Underretning om, hvad der var hændt i Kjøbenhavn, besluttede han selv at drage til Hovedstaden, hvortil han ogsaa blev opfordret af Johan Friis, som naturligvis maatte ønske at

¹⁾ Gabriel Christerson og Jöran Fincke til Fr. II 2 og 5 Febr. Geh. Arch. Sverig 239.

²⁾ Arvid Stenbock t. Johan Friis, udat. men fra Febr. 1563, hvori han beder om et Pas, og erklærer, at han Intet har at skaffe med Hr. Sten. Geh. Arch. Sverig 239. Smlgn. Ny kirkeh. Saml. III, 493.

³⁾ En Fortegnelse over disse findes i Geh. Arch. Sverig 239.

blive befriet fra det alvorlige Ansvar, som hvilede paa ham. Nogle Dage efter kom han ogsaa til Staden og lod foranstalte en Undersøgelse, idet han afkrævede Borgemestre og Raad i Kjøbenhavn en Beretning om det Skete. Denne blev ogsaa afgiven og sendt til Sverig som Bilag i et Brev til Kong Erik, hvori Frederik II fremstillede Sagen som en Haan, der var vederfaret ham, og spurgte Kongen, om det var hans Vilje, at hans Gesandter med Trods skulde ride gennem Danmark¹⁾. Derimod lod han ikke de svenske Gesandter komme til Forhør, afkrævede dem ikke engang nogen Erklæring om det Skete²⁾, men drog strax bort igjen fra Kjøbenhavn efter at have givet Befaling til, at hele Sagen skulde bero, indtil der kom Svar fra Kong Erik. Det blev Gesandterne tilladt at bevæge sig frit omkring i Byen, og der syntes endog at indtræde et fortroligere Forhold imellem dem og Johan Friis. De havde gjentagne Sammenkomster, og Hr. Sten foreslog endog Kansleren et Middel til at bilægge Stridighederne imellem Kongerne. Det bestod deri, «at eftersom Historien viser, at Matroner, Dronninger og Fyrstinder af Naturen have den Gave at gjøre Uvenner til Venner», burde Enkedronningen af Danmark og Enkehertuginde af Sachsen, begge Kongers Mormoder, mægle mellem disse tvende Herrer, hvilket vilde udrette mere end 10 Legationer³⁾.

Da indtraf i Begyndelsen af Marts de længe ventede Efterretninger fra de danske Gesandter i Sverig, og faa

¹⁾ Fr. II til Erik XIV. Concept i Geh. Arch. Sverig 238.

²⁾ Gesandterne klage herover i Skrivelse af 28 Febr. til Fr. II og bede om at maatte komme til Forhør, for at hver maa tyde sine egne Ord. Geh. Arch. Sverig 239.

³⁾ Danske Mag. IV, 214. St. Erikson t. Johan Friis. Geh. Arch. Sverig 239.

Dage efter Gesandterne selv. Det Svar, de medbragte, var dateret Upsala den 16de Februar; det gik ud paa, at Erik ingenlunde vilde aflægge det danske og norske Vaaben undtagen paa den Betingelse, at Kongen af Danmark ogsaa aflagde de tre Kroner¹⁾. Efter dette Svar anses Krigen for uundgaaelig i Danmark. Saavel det holstenske som danske Raad indkaldes til Palmelørdag i Kjøbenhavn²⁾, og i fortrolige Skrivelser til sin Svoger Kurfyrst Avgust af Sachsen lægger Kongen ikke Skjul paa sin krigerske Stemning. Allerede den 6te Marts skriver han, at da Kong Erik ikke vil opgive det danske og norske Vaaben, driver den højeste Nødvendighed ham til med mere Alvor at varetage sine Interesser, og en Maaned efter hedder det: «Nu da Forholdene ligesom af sig selv føre hen til en Krig med Sverig, tragte vi efter i Guds den Almægtiges Navn at benytte saadan Lejlighed»³⁾. De Forslag, som fremkom fra begge Kongerne om en fredelig Bilæggelse af Stridighederne, havde derfor ikke anden Betydning end at bidrage til at trække Afgjørelsen ud, indtil Krigsforberedelserne vare trufne.

Under disse Forhold kunde der naturligvis ikke være Tale om at løsgive Gesandterne eller om blot at lade enkelte af dem fortsætte Rejsen. Deres Haab om Frigivelse maatte endnu mere formindskes, da det i Slutningen af Marts opdagedes, at de gjennem en tysk Præst, Josias Reich, havde villet sende Underretninger til Sverig saavel om deres egne Forhold som om de Krigsforberedelser, man traf i Danmark. Præsten blev greben, just som han vilde stige i Færgen, og bekjendte siden, at han foruden andre

¹⁾ Tegel S. 71—74.

²⁾ 12 Marts 1563. Tegn. o. alle Lande VII, 317.

³⁾ Archiv f. die sächs. Gesch. II, 388, 393.

Oplysninger ogsaa skulde have givet Kong Erik det Raad «at udbedre det Gjærde, som var sønderrevet og hele de friske Saar», det vil sige, at Kongen burde forsone sig med Stæderne og slutte Fred med Polen¹⁾. Opdagelsen heraf gav Anledning til, at man underkastede Gesandterne en strængere Behandling. Istedensfor at de hidtil kun havde været indmanede i deres Herberger, besluttede man nu at sende dem til Kallundborg. Den 30te Marts blev Sten Rosensparre udnævnt til Lensmand paa Kallundborg Slot og fik samtidig Befaling til at modtage de svenske Gesandter, tilfly dem gode Kammere og skaffe dem godt Underhold, «dog at I dette stille og uformeldt hos Eder selv beholder og derom Intet lader Eder mærke»²⁾. Deres Papirer bleve dem fratagne, og endnu findes i Gehejmearkivet Kong Eriks egenhændig undertegnede Giftermaalstraktat med Landgreven af Hessens Datter. Den 16de April sendtes de tre Gesandter tilligemed Arvid Gustafson Stenbock til Kallundborg, de andre Fanger bleve satte i Forvaring paa Draxholm³⁾.

Det blev et langvarigt Fangenskab, Sten Erikson blev først løsgivet i Januar 1565, Gabriel Oxenstjerne og Jöran Fincke maatte vente endnu 2 Aar, inden de bleve udløste.

2. Om Fangers Behandling og Udveksling.

Medens Hærførernes og Krigernes Bedrifter altid have været sikre paa at vække baade Samtidens og Eftertidens levende Deltagelse og Opmærksomhed, og hvad enten Sejr eller Nederlag fulgte deres Faner, have fundet deres Plads

¹⁾ Danske Mag. IV, 216. Josias Reichs Bekjendelse. Geh. Arch. Danske Kongers Hist. 46.

²⁾ Tegn. o. alle Lande VII, 335.

³⁾ Danske Samlinger 2 Række II, 186.

i Historien, saa tier denne derimod om deres Skjæbne fra det Øjeblik af, at Fangenskabets Porte lukke sig efter dem. Ingen spørger om de mange Ydmygelser og Lidelser, som Fangen maa gennemgaa, Ingen om de skuffede Forhaabninger, som en mere eller mindre fjern Udsigt til at gjenvinde Friheden kalder tillive. Det er Hensigten i den følgende lille Afhandling for Syvaarskrigens Vedkommende at gjenoprette det Forsømte, forsaavidt de tarvelige Kilder og Datidens ordknappe Maade at udtrykke sig paa sætte os istand dertil.

I et Aarhundrede som det sextende, hvor Krigene førtes med en Grumhed og Umenneskelighed, hvortil der ikke findes mange Sidestykker i Historien¹⁾, tør man vel ikke vente at finde meget af den Humanitet i Behandlingen af Fangerne, som nyere Tidens Krigsbrug hjemler. Ikkedestomindre overraskes man ved at møde mange Spor af Forsøg paa at mildne Fangelivets Besværligheder, men det maa dog strax tilføjes, at det var Undtagelser fra Regelen, som væsentlig kom de Højerestillede i Samfundet tilgode. Vi maa i saa Henseende skjelne mellem den menige Soldat og Befalingsmanden, som i Regelen var Adelsmand. Denne Sidste nød i det Hele, som vi senere skulle se, en ret hensynsfuld Behandling, medens den Første i fuldt Maal maatte gennemgaa alle de Forhaanelser og Lidelser, som et mangeaarigt Fangenskab førte med sig.

Fælleds for alle Fanger, baade Menige og Befalingsmænd, var Deltagelsen i de forsmædelige Triumfindtog, som fremfor alle Erik XIV i Lighed med Romerfolket lod sine

¹⁾ Smlgn. Beretningen om St. Quentins Indtagelse 1558 hos J. L. Motley, *The rise of the dutch Republic*, London 1863, S. 96—98, og om Rønnebys Erobring og Plyndring 1564 hos H. F. Rørdam, *Monumenta Historiæ Danicæ* II, 296—298.

sejrrige Feltherrer, sig selv indbefattet, blive til Del. I Aarene 1563—1566 fandt han Lejlighed til idetmindste een Gang hvert Aar at forlyste Stockholms Indbyggere med et højtideligt Indtog, i hvilket de i Krigen tagne danske Fanger spillede en Hovedrolle. Han var udtømmelig i at finde paa nye Maader til ret at gjøre dette Optog fornøjeligt for Tilskuerne og forsmædeligt for Deltagerne deri. Snart dansede Kongens egen Hofnar, Herkules, snart Bønder foran Toget, spillende paa Sækkepiber, en Hentydning til, at de Danske i Smædeskrifter havde udtalt, at de nok skulde lære Svenskerne at danse efter deres Sækkepiber. Snart var det det erobrede Bytte, Faner, Skjolde, Vaaben etc., som, malerisk opstillet paa Vogne, blev kjørt foran de Fangne. Derpaa fulgte disse selv, ordnede i Rækker to og to, eller paa militær Vis inddelte i Fænniker. I Almindelighed var alt Haaret forinden blevet raget af dem for at gjøre dem let kjendelige og hindre dem i at undslippe; kun «en Munkekrands blev siddende oven over Ørene som paa Narre», siger Axel Gyldenstjerne i sin Skildring af Krigen. Tidens skarpe Adskillelse mellem Adelige og Uadelige gav sig imidlertid ogsaa tilkjende i et Optrin, hvor iøvrigt alle bleve slaaede over een Læst. De Fribaarne vare nemlig koblede sammen to og to med hvide Silkebaand, de Ufrie derimod med forsvarlige Hampsnore. Undertiden pyntedes ogsaa deres Ærmer med en gul Klud, paa hvilken var syet de to Bogstaver E og F, dog saaledes at E'et stod oven over F'et for at antyde, at Kong Erik havde sejret over Kong Frederik. Under Trommers og Trompeters Klang førtes Fangerne med hvide Kjæppe i Hænderne gennem Staden op til Slottet, hvor Kongen fra et Vindue betragtede det forbidragende Tog, medens hans Musikanter stode opstillede i Slotsgaarden og spillede paa Piber og Trompeter

«dem til Spot». Herfra gik Toget videre gennem Byens Gader, op og ned. Overalt vare enten kostelige Tapeter udhængte, som forestillede Oprin af den svenske og den «trojanske» Historie, eller Vaabenskjolde opstillede, i hvilke det svenske, danske og norske Vaaben vare føjede sammen til eet og paa hvis ene Side stod skrevet med store Bogstaver: «quod voluit, deus dedit», medens paa den anden Side Cæsars berømte Ord: «veni, vidi, vici» vare maalede. Tilsidst bleve alle førte ud paa Södermalm, hvor Baandene bleve løste og hver derpaa ført til det for ham bestemte Fængsel. Intet Under, at Sligt maatte forbitre Fangernes Sind. «Kan jeg ikke fuldt sige Dig den Spot, som jeg har lidt for min Herres og Konges Skyld», skriver Arild Ugerup til Hans Skovgaard; «vare vi dog ingen Forrædere», tilføjer han¹⁾.

Det synes ikke, at Kong Frederik har søgt at efterligne Erik XIV i Opførelsen af slige unyttige og kun ophidsende Skuespil. Da Daniel Rantzau i Begyndelsen af Aaret 1568 vendte tilbage fra sit berømmelige Felttog i Sverig, førende en Skare af Fanger, hvoriblandt nogle af Sverigs ypperste Mænd, med sig²⁾, blev Hofsinden Ludvig Munk sendt ud

¹⁾ E. J. Tegel, Konung Erics den XIV.s Historia S. 88, 140, 176 f., 218 f., Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 340 f., Danske Samlinger 2 Række II, 193, G. O. Westling, Det nordiska sjuårskrigets historia i Historiskt Bibliotek, utg. af C. Silfverstolpe 1879 S. 521. Arild Ugerup t. Hans Skovgaard. Stockholm 9 Novbr. 1564. Geh. Arch. Danske Kongers Hist. 52. Ogsaa Gustav Vasa havde Smag for denne Slags Forlystelser, se Beretningen hos Peder Swart, Gustaf I.s Krönika S. 112 f. om Bispen Peder Sunnanveder og Domprovsten Mester Knuds Indtog i Stockholm ved Fastelavnstid 1526.

²⁾ Danske Mag. 3 Række II, 98—100. Den her indførte Liste over svenske Fanger er fejlagtig henført til Slaget ved Svarteraa; den er en Fortegnelse over de paa Daniel Rantzaus Tog i Sverig 1567—68 gjorte Fanger.

til Hvidøre for at tage imod Fangerne. Han holdt her en lang Tale til dem, som blev besvaret af den svenske Felt-herre, Hogenskild Bjelke, paa alle Fangers Vegne, hvorpaa disse førtes ind til Kjøbenhavn, uden at man hører Tale om noget forsmædeligt Optog¹⁾. At man dog ogsaa her lod det gamle Ord: Spot og Skade følges ad, vederfares Ret, viser en Ytring i Herluf Trolles Brev til Frederik II efter Sejren over Jakob Bagge i Slaget under Øland den 30te og 31te Maj 1564. «De Skaaler», skriver han, «Eders kgl. Maj. drak mig til, haver jeg underdanigst med alt dette gode Selskab nu udi Fredags gjort Eders kgl. Maj. Ret med. Jakob Bagge og de andre Svenskere drak samme Skaaler med, endog jeg tror, de gjorde det ikke gjerne»²⁾.

Fra Triumfindtoget gik Fangens Vej til Fængslet, og af dettes Beskaffenhed afgang for mange og lange Aar hans Ve og Vel. De Menige vare, som allerede omtalt, i saa Henseende værst farnede. I Sverig bleve nogle sendte til Landets Yderpunkter, til Estland og Finland, hvor de fordeltes paa Fæstningerne og Slottene og bleve benyttede til Jordarbejder paa lignende Maade, som man i den nyeste Tid har set Tyskerne i Krigen 1870—71 anvende de franske Fanger til Udførelsen af større Vejanlæg³⁾. Andre sendtes til Salbjerget (Sala Grube), hvor de holdtes til Arbejde, smeddede i Jern og Bolt, for at gjøre Gavn for Føden⁴⁾. Man gribes af en vemodig Følelse ved at læse følgende Beretning om de Forhaabninger, hvormed disse Fanger

¹⁾ Tegel a. St. S. 273. Frederik II t. Frants Brockenhus. Hafnia 18 Febr. 1568. Tegn. o. alle Lande IX, 475.

²⁾ Danske Mag. III, 189.

³⁾ I Schwerin kaldes et saadant Vejanlæg: Der Franzosenweg.

⁴⁾ C. Adlersparre, Afhandling om krigsväsendet från Gustaf I:s död till Gustaf II Adolf i Vitterhets och Antiquitets Akademiens Handlingar XVII, 375.

imødesaa en Bedring i deres Kaar af det sejrige Udfald af Hertug Johans Opstand mod Erik XIV 1568. «Da gik fra Salbjerget saa mange Fanger, som der var, og gave sig til Upsala. De bleve anklagede for Hertug Johan i Feltlejren for Stockholm; de supplicerede, men bleve ikke bønhørte og afvistes af Hertugen, Grev Per Brahe og Hr. Sten Erikson med saadan Besked, at de skulde vide, at de slap ikke endnu af Sverig, og at de svenske Fanger sade ikke paa Silkedyne i Danmark. De beklagede sig videre for Hertugen, at de arbejdede med Livsfare, fik mange Hug og ingen Mad, hvortil han svarede, at de skulde give sig i Gruben igjen, og at de skulde faa Mad nok og ikke nødes til at arbejde uskjellig. De bade, at Hertugen vilde unde dem et kristeligere Fængsel, end de hidtil havde havt, hvortil han mente sig Intet at kunne gjøre og henviste dem med Skrivelse til Upsala til de fangne danske Herremænd, lydende, at de skulde handle med Fangerne og bevæge dem til at begive sig i Gruben igjen, hvis de ikke alle vilde nyde ondt deraf. Herremændene taledes til Fangerne, men de kunde ikke bevæge dem dertil eller faa andet Svar af dem, end at de allesammen endrægteligen begjærede et kristeligere Fængsel eller en kristelig Død. Peder Daa og Albert Beck sendtes fra Upsala til Stockholm til Hertug Johan paa Fangernes Vegne, men hvad Besked de fik, det veed jeg ikke¹⁾.

Ulige blidere Kaar havde de Fanger, som enten bleve anbragte hos Borgerne i Kjøbstæderne eller sendte ud paa Landet for at arbejde paa Herremændenes Gaarde eller hos Bønderne, hvis Sønner og Tyende vare i Krigstjeneste og

¹⁾ Danske Kongers Hist. 46, jvfr. Rordam, Monum. Hist. Dan. II, 420, Bergius, Konung Carl den IXdes Rim-Chronika S. 27 f.

som derfor manglede Arbejdsfolk. Men deres Antal har sikkert ikke været stort. Paa den ene Side maatte Regeringen nære Betæneligheder ved at anbringe Fanger paa denne Maade, da Lejligheden til at undslippe var ulige lettere her, end hvor de Fangne saaledes som i Fæstningerne og paa Sølvværket vare stillede under stræng Opsigt. For at hindre Undvigelse blev derfor hver 8de eller 14de Dag deres Haar afraget, en Forholdsregel, som tillige hver Søndag forkyndtes fra Prædikestolen, forat Almuen desto lettere kunde passe paa. Paa den anden Side turde Begjæret efter at modtage Fanger ikke have været synderlig stort, hvor velkommen end en Forøgelse af Arbejdskraften maatte være for Landmanden og Haandværkeren. Thi der var knyttet den ubehagelige Betingelse dertil, at Modtageren skulde være forpligtet til at stille en Soldat for hver Fange, der undslap, og i visse Tilfælde endog indtræde i den Undvegnes Sted som Fange¹⁾. Tør man tro Jöran Person, nød imidlertid Fangerne, i alle Tilfælde i Stockholm, en ikke ringe Frihed. Han klager over, at en hel Hob »Jydefanger» den ene Søndag efter den anden i et Antal af 15, 16 ja 20 Stykker have og holde deres »bryllop» og »stinge» sig ind blandt Borgerne der i Staden, ja en stor Hob sætter sig paa begge »Malmene»²⁾. Og man kan vel ogsaa antage, at i Aarenes Løb ere mange Fanger blevne ligesom hjemme i den Stad eller paa den Gaard, hvor de vare indsatte, og at der efterhaanden er bleven indrømmet dem en større Frihed, end de Styrende ansaa for tilraadeligt. Men Størsteparten har dog vistnok haft Grund til at fremføre de samme

¹⁾ Adlersparre i Vitterh. Antiq. Akad. Handl. XVII, 375 ff., smlgn. C. Adlersparre, Histor. Samlingar II, 18 f. og Tegel a. St. S. 99.

²⁾ Jöran Person t. Olof Larsson og Siward Kruse 24 Decbr. 1565. Acta hist. Erici XIV. Rigsarch. i Stockholm.

Klager som dem, der 1568 bleve udtalte af Fangerne paa Salbjerget, og det kraftige og fyndige Brev, i hvilket Herluf Trolle 1564 opfordrede Erik XIV til at lade Danske og Lybske vederfares en bedre Behandling, har sikkert været vel fortjent, om end uden Virkning¹⁾.

Der mangler nu heller ikke Klager fra svensk Side over, at de Danske behandlede den menige Mand strængt, og baade Erik XIV og Jöran Person have udtalt saadanne²⁾. I Virkeligheden synes disse imidlertid at have været mindre berettigede. Undertiden er der vel fra Befolkningens egen Side udøvet en Slags Lynchjustits som Hævn for den Vold og Overlast, der var paaført den selv. I Efteraaret 1564, efterat den svenske Hær havde trukket sig tilbage fra Blekinge, overlod Greven af Schwartzburg 13 Fanger i den vistnok indtil Raseri ophidsede Befolknings Hænder, som de kunde udløse eller gjøre med, hvad de selv vilde. De skjøde dem imidlertid ihjel paa Stedet³⁾. Den danske Regering har vel ogsaa ligesom den svenske anvendt Fangerne til Udførelsen af forskellige Arbejder, saavel paa Holmen i Kjøbenhavn som andendeds⁴⁾. Der er maaske endog Mulighed, skjøndt intet Bevis for, at de maatte arbejde i de norske Bjergværker⁵⁾, men vi høre ikke tale om, at Krigsfanger bleve holdte fængslede i Jern og Bolt eller smeddede

¹⁾ Danske Mag. III, 277 f. Fr. II skriver til Herluf Trolle 2 Avg. 1564, at han henstiller til ham selv, om han vil afsende Brevet eller ej. Tegn. o. alle Lande VIII, 87.

²⁾ Jöran Person t. Claude Collart 12 April 1565. Geh. Arch. Sverige 79, smlgn. Tegel a. St. S. 116.

³⁾ St. Rosensparre t. sin Moder 1 Octbr. 1564. F. R. Friis, Efterretn. om Familien Rosensparre S. 42, smlgn. Resen a. St. S. 121.

⁴⁾ Fr. II t. Mogens Gyldenstjerne 13 Decbr. 1565. Befaling at sende nogle svenske Fanger fra Kjbhvn. til Sylvester Franke, som har begjæret nogle Arbejdskarle. Tegn. o. alle Lande VIII, 449.

⁵⁾ Norske Rigsregistrarer I, 424 f.

paa Galejerne¹⁾. I Regelen lod man sig nøje med at sende dem i Indkvartering hos Borgerne i Kjøbstæderne, hvor de vel maatte arbejde for Føden, men forøvrigt nød en saa stor Frihed, at det opvakte Frygt hos Regeringen. «Vid», skriver Kongen den 1ste Februar 1565 til Folmer Rosenkrands, Lensmand paa Aarhusgaard, «at vi have erfaret, hvorledes de svenske Fanger, som vi have ladet indlægge i vor Kjøbstad Aarhus, skulle udgaa paa Gaderne og have deres Samtale og Omgængelse med Fremmede, som did komme, saavel som med vore egne Undersaatter der udi Byen og ikke ville blive i deres Herberger, som Fanger bør.» I Nestved, fortalte man, gik Fangerne ikke alene frit omkring i Byen, men endog «udi Marken», hvorfor Kongen befalede Mogens Gyldenstjerne at sende dem tilligemed Fangerne i Kjøbenhavn til Holsten; der skulde Kongen nok vide at lade dem bringe til Steder, hvor de kunde være vel forvarede. Men i Almindelighed udstedtes kun et Forbud mod, at de gik «ud over Rendestenen», og en Befaling til Borgerne om at hindre dem i at skrive eller paa anden Maade «bruge noget Forræderi». Vare de gjenstridige, skulde Byfogden indsætte dem «paa det Sted, hvor han igjen vidste at finde dem»²⁾.

Antallet af menige Fanger har sikkert ikke været ringe. Selvfølgelig kan det end ikke tilnærmelsesvis bestemmes,

¹⁾ Naar Fr. II 17 Decbr. 1569 befaler Peder Oxe at lade alle de Stralsundere, som vare paa de Skibe, der sidst bleve tagne, «smedde paa Galejen» (Tegn. o. alle Lande X, 483), sigtes herved til Fribyttere.

²⁾ Fr. II t. Folmer Rosenkrands 1 Febr. 1565. Tegn. o. alle Lande VIII, 220, Fr. II t. Mogens Gyldenstjerne 24 Sept. 1564 (smstds. S. 137), Fr. II t. Bgm. og Raad i Viborg, Lemvig og Varde 22 Febr. 1566 (smstds. S. 487). Om Udtrykket «ud over Rendestenen» smlgn. Troels Lund, Danmarks og Norges Historie i Slutn. af det 16de Aarh. I, Anden Bog, S. 65 f.

men enkelte Angivelser kunne dog give et Begreb derom. I Slaget under Bornholm den 30te Maj 1563 mistede de Danske 800 Mand fangne foruden Befalingsmændene, det følgende Aar i Avgust Maaned maatte tre danske Skibe med en Besætning af 600 Mand overgive sig, og i Juli 1565 i det uheldige Slag under Bornholm vandrede paany 700 Mand med Admiralen Otte Rud i Fangenskab. Omvendt bleve over 700 Svenskere fangne i Norge, da Claude Collart gjorde sit uheldige Felttog i det nordenfjeldske Norge 1564, ligesom ogsaa Slaget ved Marekær 1563 og Daniel Rantzaus sejrige Felttog i Sverig 1567—1568 bragte et ikke ringe Antal Fanger i de Danskes Hænder. Vel traadte talrige tyske Krigsfolk, som saaledes bleve fangne, ofte over i Modstanderens Rækker og bleve Fjender af det Folk, for hvem de nys havde kæmpet; men Fangernes Antal var dog saa betydeligt, at det ofte blev vanskeligt nok at faa Plads til dem. Erik XIV mente derfor ogsaa, at det var bedre at dræbe de Menige end at tage dem tilfange. «da her er altfor mange af det Selskab iforvejen», ligesom han befalede, at de «Jydefanger», som vare førte til Estland, skulde sendes til Rusland og der sælges, en Befaling, som dog ikke synes at være bleven udført¹). Den samme Opfattelse udtales af Jöran Person, naar han siger: «Var det meget bedre at uddøde dem (Fangerne), end at de her i Sverig findes skulde», og Arild Ugerup kunde fra Stockholm skrive: «Kan jeg her kjøbe et Jydehoved for en Firik»²).

¹) Westling i Hist. Bibliotek 1879 S. 520, Adlersparre a. St. S. 375 f. E. M. Fant, Handl. till uplysning af Sveriges historia II, 11.

²) Jöran Persons ovennævnte Brev af 24 Decbr. 1565 i Rigsarchivet i Stockholm. Arild Ugerup t. Hans Skovgaard 9 Novbr. 1564. Danske Kongers Hist. 54.

Til de adelige Fanger toges der naturligvis større Hensyn end til de Menige. Dels kunde der ventes en betydelig Sum i Løsepenge, dels beklædte Adelsmanden for det meste ifølge sin Stilling i Samfundet en Anførerpost. De fordeltes saavel i Sverig som i Danmark omkring paa de kongelige Slotte, hvor de som oftest beholdt en eller flere af deres Tjenere og en Kapellan til Opvartning¹⁾. Jævnlig fik de Tilladelse til at ride og bevæge sig i fri Luft, dog i Almindelighed under Bevogtning, naar de iforvejen havde givet en edelig Forsikring om «ikke at ville vige eller forholde sig paa anden Maade, end som en ret Adelsmand egner og bør», ikke at skrive eller skikke Bud uden Lensmandens Samtykke, medens der til Gjengjæld lovedes dem «en ærlig og kristelig Traktering». Erik XIV plejede at skærpe Forskrivningen ved at true den, som brød den, med at holde ham for «ordløs, menedersk og for den, som har glemt Ære og Redelighed, og yderligere lade udskjelde og udraabe en saadan afmalet Person for alle kristne Herrer, Potentater, Befalingsmænd og for alle Stænder»²⁾. Der synes dernæst at have været en stiltiende gjensidig Overenskomst mellem begge Landes Adel om at gjøre, hvad man formaaede, forat Fangenskabets Byrde kunde lettes saa meget som muligt. Ved gjensidig Pengehjælp, ved at gaa i Forbøn hos Kongerne, undertiden endog ved at stille

¹⁾ Skoledegnen, som forklædt besøgte Jakob Brockenhus paa Örby, siger: «og giver han sig meget, at han ikke maa have sin Præst hos sig». Danske Mag. VI, 357. Det fremgaar imidlertid af et Forpligtelsesbrev, udstedt af 12 danske Adelsmænd den 26 Decbr. 1567, at det i Almindelighed var tilladt; de forpligtede sig her for dem selv, deres Kapellaner, Tjenere og Dreng. Sverig 288.

²⁾ Som Exempler kunne anføres det i forrige Anm. nævnte Forpligtelsesbrev og Arvid Stenbocks dat. Kallundborg 5 Novbr. 1563. Sverig 72.

Sikkerhed for Fangernes Tilstedeværelse og derved skaffe disse noget større Frihed, samt endelig ved en ivrig Virksomhed for Udvexling af Fange mod Fange søgte man baade i Danmark og Sverig at mildne sine fangne Landsmænds Kaar i det fremmede Land. Selv Jöran Person, der nærede et saa glødende Had til alle Danske, har ikke været uvillig til at forstrække danske Adelsmænd med Penge¹⁾. Det var dog især Kvinderne, og fremfor alle de Fangnes Hustruer og Mødre, som spillede Hovedrollen i disse diplomatiske Bedrifter. Sten Erikson Lejonhufvud har derfor vistnok truffet det Rette, naar han skriver til Frants Brockenhus' Frue, Anna Tinhus, at særlig burde de gode Fruer, hvis Mænd vare fangne, virke for gjensidig Udløsning af Fangenskabet, «saa at mange bedrøvede Hjerter maatte blive husvalede»²⁾.

I Sverig synes Admiralen Jakob Bagges Hustru, Anna Jonsdatter, at have været særlig virksom i denne Retning. Jakob Brockenhus, Malte Jensen Sehested, Albert Beck, Peder Daa og flere nævnes som hendes Skyldnere, til Gjengjæld gjorde deres Slægtninge og Venner hendes Husbond Tjenester. Paa dennes Opfordring lagde hun gode Ord ind for Fangerne hos Kongen og Befalingsmændene paa de kon-

¹⁾ Saaledes skriver Malte Jensen (Sehested) til sin Hustru Sofie Bilde, Tavastehus 26 Avg. 1564: «Dersom Du eller nogen af vore Venner kan gjøre de gode Mænd, som ere der i Landet, Hr. Gabriel Christerson og Hr. Jørgen Fincke, noget tilgode, saa gjør det.» Sverig 72. Knud Soop t. sin Svoger Jöran Fincke 29 Novbr. 1564: «Kan jeg og flere med mig hjælpe dem, som ere her «bestrikkede» med Penge eller paa anden Maade, paa det Du og de andre gode Mænd, som med Dig ere, kunne bekomme Hjælp igjen, saa gjør vi det gjerne.» Sverig 72. Jöran Persons ovennævnte Brev t. Cl. Collart, hvori han siger, at han har laant Mads Stensen (Laxmand) 100 Daler.

²⁾ Dateret Kalingborg 26 Novbr. 1564. Sverig 67.

gelige Slotte¹⁾. I hendes Hus paa Jerntorvet i Stockholm boede en Tid lang Otte Rud, inden han sendtes til Svartsjö Slot i Mälaren, hvor han døde af Pesten²⁾, og herfra var det ogsaa, at flere danske Fanger betragtede Niels Stures forsmædelige Indtog i Stockholm, og om hvilke det berettes, at een af dem havde Mod til at ytre nogle milde og deltagende Ord til den forhaanede Stureætling³⁾. Det Fjendskab, som efterhaanden udviklede sig mellem Erik XIV og den svenske Højadel, er vel ogsaa kommet de danske Fanger tilgode. Arild Ugerup, som maa have haft talrige Forbindelser i Sverig, siden han 1561 som Kong Frederiks Sendebud overværede Erik XIV.s Kroning og ved den Lejlighed blev slaaet til Ridder af Kongen, roser sig af, at der ikke sker Noget uden at han strax bliver advaret, og at det mindste Ord, som Kongen taler, faar han at vide⁴⁾. Det er imidlertid en Selvfølge, at hverken Kvinderne eller andre Talsmænd altid formaaede at bøje Erik XIV.s stridige, mistænksomme Sind. Haardt fik saaledes Jacob Brockenhus Kongens Vrede at føle. I Sommeren 1566 havde han været nedsendt til Danmark for at bevæge Frederik II til at udløse ham mod Jakok Bagge, men havde ikke opnaaet sit Øjemed. Da han vendte tilbage, var imidlertid Kongens

¹⁾ Breve fra Jakob Bagge til hans Hustru og fra denne til ham i Danske Adels Breve Fasc. 27 og Sverig 72.

²⁾ Jens Bilde t. Fr. II. Visborg 8 Sept. 1565: •Otthe Rudt sider fangen paa Jacop Baggis gaardt i Stockholm. Danske Kongers Hist. 51. Om Otte Ruds Død se Vedel Simonsen, De danske Ruder II, 102—104, smlgn. Stiernmanns Anm. t. Tegel, Erik XIV.s Historia S. 177.

³⁾ Sam. Lönbom, Uplysningar i Sv. Historien I, 16.

⁴⁾ Arild Ugerups ofte omtalte Brev til Hans Skovgaard. Om Riderslaget i Stockholm se Tegel a. St. S. 36, smlgn. Niels Michelsons Liig-Prædichen over Arild Ugerup til Ugerup, som urigtig henfører det til 1560.

Mistænksomhed vakt. Det er ikke klart at se, hvori hans Brøde har bestaaet. Det synes imidlertid, som om han i en Samtale under fire Øjne med Kong Erik har ladet sig lokke til at give Løfter om at stemple Noget imod Kongen af Danmark. I sin Dagbog har Erik den 29de Avgust 1566 skrevet: «Kom Jakob Brockenhus fra Danmark tilligemed Jöran Trulson, som anden Gang bragte et tvetydigt Svar om Fangernes Befrielse. Mærkede jeg tillige, at Brockenhus selv ikke agtede at holde sit Løfte.» Han blev virkelig ogsaa draget til Ansvar for Kongens Domstol («Nämnden»), men skjønt han svor paa, at han hverken havde lovet eller underskrevet Noget, blev han dog dømt til at holdes for «en æreløs, ordløs og troløs Mand»¹⁾.

Blandt danske Kvinder, der, ligesom Anna Jonsdatter i Sverig, havde en mere personlig Interesse af at mildne Fangernes Kaar, da hendes Husbond var i disses Tal, kan nævnes Jakob Brockenhus' Hustru Susanne Bølle. Hun ses at have understøttet Jakob Bagge og Sten Erikson Lejonhufvud, med hvis Hustru, den i Sverigs Historie bekendte saakaldte «Grev Ebba» af Slægten Liljehök²⁾, hun stod i levende Brevvexling angaaende deres Ægtefællers gjensidige Udløsning af Fangenskabet. Fru Ebba havde opnaaet Kong Eriks Samtykke dertil, og Susanne Bølle har vistnok i Forening med sin Svigerinde, Frants Brockenhus' Hustru, Anna Tinhus, der ogsaa roses for sin varme Deltagelse for Fangerne, ikke bidraget saa lidet til, at Sten Erikson i Begyndelsen af Aaret 1565 fik Tilladelse til at vende til-

¹⁾ Fant, Handl. t. uplysn. af Svenska historien II, 32, E. G. Geijer, Sv. folkets hist. II, 195 Anm. Om hans mislykkede Sendelse til Danmark se nedenfor.

²⁾ Fru Ebba var en Datter af Måns Brynteson Liljehök, en af Hoveddeltagerne i Smaalandsoprøret 1528 imod Gustav Vasa.

bage til Sverig¹). Hr. Stens Brodersen, den unge Erik Abrahamson Lejonhufvud, der kun 11 Aar gammel tilligemed sin Farbroder var bleven fastholdt i Danmark 1563, havde et meget mildt Fængsel hos Sten Bilde og Birgitte Rosenkrands. Han blev opdragen sammen med deres Børn og synes overhovedet at være bleven behandlet af dem som en Søn²). Men fremfor Alle møde vi ogsaa her den Kvinde, hvis Virksomhed kan spores i saa mange af Datidens private og offentlige Forhold, Birgitte Gjø. Hun, som i Aaret 1565 var bleven Enke, synes at have været i Stand til at kunne hæve sig over alle Fordomme, som ellers let kunde have gjort hende til en bitter Fjende af dem, som havde voldt hendes Mands Død. I Sommeren 1563 var en svensk Læge, Oluf Jakobson, bleven fangen af de Danske. Han var en dygtig Mand, som tillige havde det Held, at hans Evner og Erfaringer kunde komme ham tilgode i de nye Forhold, hvori han var kommen. Han ses hurtig at have

¹) Hans Holk sender 17 Septbr. 1564 til Mogens Gyldenstjerne Breve fra Fru Ebba til Her Sten og Fru Susanne. Langebeks Diplomatar. St. Erikson t. Fru Anna, Frants Brockenhus'. Kalingborg 26 Novbr. 1564. Han har sendt et Brev fra sin Hustru til Fru Susanne og takker Fru Anna og hendes Mand for alt det Gode, de beviste ham sidst i Kjbhvn. Sverig 67. Joh. à Herbouville roser hende ogsaa i Brev til Mogens Gyldenstjerne 24 Juni 1566. Danske Adels Breve Fasc. 27.

²) Naar det i Almindelighed fortælles, at Erik Abrahamson strax blev løsladt og under Krigen opholdt sig i Tyskland, beror dette paa en Fejltagelse. Der var Tale om, at han 1565 skulde være vendt tilbage med Sten Erikson, men Kongen afslog dennes Anmodning; han blev nu sendt til Peder Bilde og dennes Hustru, om hvem han skriver 19 Decbr. 1565 til sin Farbroder, at de lade ham lære sammen med deres Børn og giver ham Klæder og godt Underhold. Sverig 72. Smlgn. Brev fra Hans Skovgaard t. Møg. Gyldenstjerne 24 Jan. 1565 (Danske Kongers Hist. 52) og fra Kongen t. Samme 20 Jan. (Tegn. o. alle Lande VIII, 212). Først 24 Oktbr. 1568 udløses han imod Mandrup Holk (smstds. X, 262).

faaet Indpas i flere danske Adelsfamilier og særlig i den Kreds, som nærmest kunde kaldes Birgitte Gjø. Da hun 1565 faldt i en alvorlig Sygdom, bevægede hun flere af sine Venner til at gaa i Borgen for ham, forat han frit kunde pleje hende, og senere synes hun selv at have overtaget Kautionen, saa at han rundt om i Landet paa mange Herregaarde kunde udøve sin Virksomhed. I Sverig antog man, at han vilde blive i Danmark, imidlertid vendte han dog efter Freden tilbage til sin Post som Livlæge hos Dronning Katarina Jagellonica, men vedligeholdte stadig en levende Brevvexling med Birgitte Gjø¹). Sandsynligvis gennem ham ere talrige svenske Fanger komne i Forbindelse med den danske Adelsdame og blevne hendes Skyldnere, saaledes Jakob Bagge, Hogenskild Bjelke, Charles de Mornay og Borgemestren i Stockholm Mads Person. Men Brevvexlingen med Oluf Jakobson viser tillige, at hun ikke kom helt uskadt ud af disse Forbindelser. Det gamle Ord: »ude af Øje ude af Sind« slog ogsaa her til, og mange af hendes Pengefordringer paa hendes svenske Venner havde hun senere stor Møje med at faa inddrevne²).

Ligeoverfor disse Bestræbelser fra Enkeltmands Side for

¹) Om Oluf Jakobson se Cl. Annerstedt, Grundlægningen af svenska väldet i Liffand 1558—1563 S. 111 f., Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 97, T. Becker, Herluf Trolle og Birgitte Gøje S. 25, C. F. Bricka, Frederik den Andens Ungdomskjærlighed S. 118 Anm. 3 smlgn. S. 191. — Sebastian Stubs (en dansk Læge, som var bleven fangen ved Varbergs Erobring) Forpligtelsesbrev til Hertug Johan 25 Septbr. 1568, at udløse Oluf Jakobson, »ther han hiit til Swerige igen begärer«. Sverig 288. Breve fra ham til Birgitte Gjø i Danske Adels Breve Fasc. 23; han sender Hilsener bl. A. til Hans Johansen Lindenov, Jakob Sefeld, Fru Rigborg Tinhus og især til Holger Rosenkrands.

²) Ovennævnte Breve fra Oluf Jakobson t. Birgitte Gjø. Især synes Jakob Bagge at have været en uvillig Skyldner.

at mildne Fangelivets Besværligheder stod Regeringens Adfærd, som væsentlig maatte foreskrives af Hensynet til Statens Velfærd, og for hvem Hovedøjemedet maatte være det at forvare Fangen saa godt, at han ikke undslap. I mange Tilfælde kunde den dog ogsaa give efter for andre Hensyn. Det indesluttede Liv paa en befæstet Borg maatte naturligvis ofte have en skadelig Indflydelse paa Mænds Helbred, der vare vante til at føre et Friluftsliv med Jagen, Riden og en uafbrudt Færden fra et Sted til et andet. Der høres derfor jævnlig Klager over, at Fangerne bleve syge, og i saa Fald gav Kongen beredvillig sin Tilladelse til, at Vedkommende blev ført et andet Sted hen, hvor han kunde faa en bedre Pleje og med større Frihed end ellers kunde ride eller spadserere, dog altid under Bevogtning¹⁾. En enkelt Fange stod i Begyndelsen af sit Fangenskab i stor Yndest hos og nød mange Begunstigelser saavel af Kongen som af Private. Det var den oftnævnte Admiral Jakob Bagge til Bo, en Mand af norsk Herkomst, der allerede i Gustav Vasas første Regeringsaar var traadt i svensk Tjeneste og i Syvaarskrigens første Aar havde udmærket sig ved store Bedrifter, som han rigtignok ogsaa selv forstod at skatte. «Sverig har mistet Hovedet, nu de har mistet mig», skal han have ytret²⁾, da han den 31te Maj 1564, efter at have forsvaret sig med stort Heltemod, endelig maatte overgive sig til Lybekkerne og de Danske, medens hans

¹⁾ Saaledes Fangerne paa Kallundborg, for hvem Mogens Gyldenstjerne, Johan Friis og flere Adelsmænd 1 Septbr. 1565 gaa i Forbøn hos Kongen (Sverig 72), som ogsaa 4 Septbr. giver Tilladelse dertil (Tegn. o. alle Lande VIII, 383). — Charles de Mornay faar 2 Oktbr. 1569 Tilladelse til i nogen Tid at flyttes fra Kallundborg til Kjøbenhavn for at helbredes af en Læge (smstds. X, 431).

²⁾ Danske Mag. III, 191.

stolte Skib «Magleøs» sprang i Luften med hele sin Besætning og en stor Del af Fjenderne. Haardt saaret kom han til Kjøbenhavn, hvor han først indlagdes paa Slottet, men senere fik Tilladelse til at bo i Byen, sandsynligvis hos en Læge, for at blive helbredet. Senere flyttede han atter op paa Slottet, hvor han roser sig af daglig at spise sammen med Slotshøvidsmanden, Jens Trudsen, eller Statholderen, Mogens Gyldenstjerne. Han boede i «Hr. Eskis» Kammer og havde sin egen Karl, en Fynbo, til sin Opvartning, ligesom han fik Tilladelse til at skrive til sin Hustru og modtage hendes Breve, dog paa den Betingelse, at Mogens Gyldenstjerne først gjennemlæste dem. Grunden til den Imødekommen, man viste ham, laa simpelthen deri, at han med stor Beredvillighed gav Oplysninger om Erik XIV.s Planer og Krigsforberedelser. Hvorvidt disse have været sande, turde være Spørgsmaal underkastet; det er muligt, at den Unaade, hvori han senere faldt, kunde have havt sin Grund i, at man fattede Mistanke til hans Oprigtighed. I Begyndelsen gik imidlertid Alt godt, og Tilliden til ham var endog saa stor, at Frederik II befalede Mogens Gyldenstjerne at lade den svenske Admiral bese Skibet Fortunen og afgive sin Betænkning om, hvad der kunde gøres ved det gamle Skib, «fordi det vilde være samme Skib, som længe havde tjent, til større Ære, at det døde ærlig for sine Fjenders Haand, end at det skulde ophugges paa Landet»¹⁾. Intet Under, at Jakob Bagge fattede Haab om at se sin Fængselstid forkortet og indgav en Ansøgning til Kongen om at faa Lov til at drage tilbage til Sverig og besøge sin Hustru og sine Børn²⁾. Men nu indtraadte et pludse-

¹⁾ Fr. II til Mog. Gyldenstjerne 21 Septbr. 1564. Danske Kongers Hist. 52.

²⁾ Jakob Bagge til Fr. II 21 Novbr. 1564. Sverig 72.

ligt Omslag. »Vid», skriver Kongen til Mogens Gyldenstjerne, »at vi have overvejet og besindet at være fast betænkeligt, at den svenske Fange, Jakob Bagge, efterlades saa megen Frihed, at han maa tale med hvem han vil, saa og forskikke sin Dreng i Byen, naar og hvor ham lyster, fordi det berettes af Nogen, som kjender ham, at Sligt ikke skal være uden Fare, og er vel muligt, at han skriftlig eller mundtlig har budet fra sig, hvad ham er forekommet. Hvorfor vi for raadeligt have anset paa ham bedre Agt og Opsyn at lade have.» Mogens Gyldenstjerne fik da Befaling til at lade tilmure Halvdelen af Vinduerne i »Hr. Eskis» Kammer og Forbud mod at lade Jakob Bagge forlade sit Værelse, hverken for at gaa i Kirken eller andensheds, eller at tilstede Fremmede Adgang til ham med Undtagelse af den Karl, som skulde bringe ham hans Mad¹⁾. Det blev betragtet som en særlig Gunst, at han fik Tilladelse til i Begyndelsen af Januar 1565 at spise sammen med Sten Erikson i Mogens Gyldenstjernes Stue, selvfølgelig i dennes Nærværelse. Det blev Statholderen strængt paalagt at passe paa, at de ikke talte ene sammen, eller at der foregik Noget, som mulig kunde skade Kongen²⁾. Senere blev han flyttet til Hald, hvor han sad fangen indtil Krigens Slutning, skjønt Erik XIV gjorde store Anstrængelser for at faa ham udløst³⁾.

¹⁾ Fr. II t. Mog. Gyldenstjerne 8 Decbr. 1564. Tegn. o. alle Lande VIII, 169.

²⁾ Samme t. Samme 12 Jan. 1565. Danske Kongers Hist. 53. Hans Skovgaard t. Samme 12 Jan. 1565. »Kongen har bevilget, at Gjæstebudet maa gaa for sig paa Eders Stue» (smstds.).

³⁾ Om Jakob Bagge se Handl. rör. Skand. Hist. I, 5. Oplysninger om hans Ophold i Kjøbenhavn findes i et Brev fra Mog. Gyldenstjerne t. Fr. II 13 Avg. 1564 (Danske Kongers Hist. Fasc. 51) og i Breve fra Jakob Bagge t. hans Hustru. Danske Adels Breve

I Aaret 1565 indtraf en Begivenhed, som i høj Grad bidrog til at skærpe Bevogtningen af de svenske Fanger i Danmark. Paa Kallundborg Slot sad det svenske Gesandtskab fangen, hvis Fastholdelse vi ovenfor have skildret. Med Tjenere, Kapellaner og øvrige Følge beløb det sig til et Antal af omtrent 50 Personer, men desuden vare ogsaa andre svenske Fanger blevne indkvarterede her, saaledes Arvid Stenbock med et Antal Tjenere, om hvis Tilstand vi faa et Begreb ved en Bøn fra Stenbock om, at han maatte faa Tilladelse til at hæve Penge hos sin Kjøbmand i Amsterdam, da hans Folk knap havde Klæder paa Kroppen¹⁾, samt to andre svenske Adelsmænd, Oluf Arvidson og Birger Isakson. I Sten Rosensparres Fraværelse førte Erik Basse Befalingen paa Slottet, hvis Besætning ikke synes at have været synderlig stærk. I alle Tilfælde klagede Erik Basse over, at Fangernes Antal var større end Drabanternes, hvorfor Frederik II fra Kjøbenhavn maatte sende Forstærkning dertil²⁾. Da blev Kongen i Slutningen af 1565 opskræmmet ved en Meddelelse om, at Gabriel Christerson Oxenstjerne havde forsøgt at stifte et Komplot for at bringe Slottet i Fjendens Hænder. Han havde sat sig i Forbindelse med en Skipper i Kallundborg, som skulde bringe Bud fra ham til hans Hustru og til Kong Erik, og det var da let nok at forstaa, at Meningen kun kunde være den at gjøre

Fasc. 27. 24 Jan. 1566 har han allerede været nogen Tid paa Hald. Tegn. o. alle Lande VIII, 489. Jvfr. forøvrigt Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 284 og Herluf Trolles Breve i Danske Mag. III og IV.

¹⁾ Arvid Gustafson t. Mogens Gyldenstjerne 16 Juli 1564. Danske Kongers Hist. 52. Kongen afslog Forlangendet.

²⁾ Fr. II t. Erik Basse 30 Maj 1565. Tegn. o. alle Lande VIII, 300. Smlgn. et Brev fra Kongen til Samme 4 Septbr. 1565 (smstds. S. 383).

et Forsøg paa at overrumple Slottet. Gabriel Oxenstjerne undskyldte sig med, at han kun havde givet den omtalte Skipper et Pas til Sverig, fordi denne havde lovet efter Krigens Slutning at træde i hans Tjeneste og paa et af Oxenstjernens Fartøjer sejle mellem Holland og Norge for derved at skaffe ham en Fortjeneste og mulig gjenoprette nogle af de store Tab, han havde lidt i Krigen. Det hele Forsvar ser noget mistænkeligt ud; i alle Tilfælde havde han begaaet en Uforsigtighed, som saavel han som de andre svenske Fanger længe maatte bøde for. Der blev øjeblikkelig givet Befaling til at fordele Fangerne paa forskjellige jyske Slotte, Oxenstjerne og Jöran Fincke bleve sendte til Aalborg, hvorfra den Førstnævnte senere blev flyttet til Hald og den Sidste til Mariager, Arvid Stenbock kom til Kallø, de to andre svenske Adelsmænd til Ribe¹⁾. Fra nu af blev det alle Fanger forbudt at ride eller spadsere «i Marken», Tilladelsen til at skrive til deres Slægtninge i Sverig eller modtage Breve fra dem blev stærkt indskrænket, deres Tjenere bleve sendte andensteds hen, og for at hindre, at de bleve ligesom hjemme i deres Fængsel, synes man at have fastslaaet som Princip en stadig Skiften af Opholdsstedet²⁾. Det lyder derfor næsten som Spot, naar nogle svenske Fanger, som havde Ophold paa Nyborg Slot, i et ydmygt Bønskrift til Kongen om at faa Lov til for deres Helbreds Skyld at «gaa i Marken», skrive, at de i de tre Aar, de have været fangne, have havt det saa godt, at de

¹⁾ Fr. II t. Mog. Gyldenstjerne 6 Decbr. 1565. Tegn. o. alle Lande VIII, 446. Fr. II t. Otte Brade 30 Jan. 1566 (smstds. S. 467), smlgn. Register paa de svenske Fanger, som kom til Lensmændene 24 Febr. 1566 (smstds. S. 489). Gabriel Oxenstjerne til Fr. II 26 Febr. 1566. Sverig 72.

²⁾ Fr. II.s aabne Brev til alle Lensmændene 24 Febr. 1566. Tegn. o. alle Lande VIII, 489.

aldrig i deres Livstid turde haabe eller begjære noget bedre, ligesom de ogsaa anse Kongen for en saa naadig Herre, at der ikke er noget saa godt, at han jo kunde ønske at skjænke dem det¹⁾.

Saaledes var Fangenskabet — haardt og trykkende for Størsteparten af de Menige, mere lempeligt for Adelsmanden, men dog altid tungt nok at bære for Mænd, som derved i mange Aar bleve holdte borte fra deres Virksomhed og tvungne til en Lediggang indenfor fire Vægge, som maatte virke slappende paa Sjæl og Legeme. Det gik sikkert ikke Mange saa heldigt som Johan Skovgaard, der fæstede sig en Brud i Sverig — den i Danmark fangne Arvid Trolles Datter Else — og hvis Bryllup Kong Johan og Hertug Carl fejrede med stor Pragt paa Kalmar Slot i Begyndelsen af Aaret 1572²⁾. Om Arild Ugerup veed derimod vor sidste Folkeviser at fortælle, hvorledes Kong Frederik selv maa træde i Skranken for at hindre, at Arilds Trolovede, Tale Thot, giftes med en Anden, medens han sidder fangen i Sverig³⁾. Men især maa Frygten for, at Hus og Hjem skulde faa Lov at skjøtte sig selv og deres Velfærd gaa tilgrunde, have virket nedtrykkende paa Manges Sind. Det blev Hustruerne, som her maatte tage Styret, og vi finde mange Exempler paa, hvor indtrængende deres fangne Mænd opmuntrede dem til at passe Børnenes Undervisning og

¹⁾ Joh. à Herbouville, Lars Lucasson og Svend Person (Bagge) til Fr. II. Nyborg 10 Jan. 1566. Sverig 72.

²⁾ Sylvander, Kalmar Slots Historia VII, 202 f.

³⁾ Sv. Grundtvig, Danmarks gamle Folkeviser III, 681 ff., jvfr. T. Hofman, Danske Adelsmænd I, 63, hvis Beretning om den romantiske Maade, hvorpaa Arild Ugerup selv tager sig til Retten — idet han faar Orlov af Erik XIV til at rejse til Danmark og bortfører sin Fæstemø 3 Dage før Brylluppet skal staa — vistnok savner al Hjemmel.

Opdragelse, paase Gaardens Drift og sørge for, at de kongelige Naadesbevisninger nu, da Manden ikke længere var istand til at tjene Kongens Sag, ikke derfor bleve tagne fra dem. Jakob Brockenhus fandt sin Hovedgaard Nakkebøl ombygget af Susanne Bølle, da han vendte tilbage fra Fangenskabet, medens hans Forleninger vare tagne fra ham, og saaledes er det vel gaaet mange¹⁾. — Endelig kom hertil, at den eneste Udvej til at blive Fangenskabet kvit: Udvexling mod en anden Fange, i denne Krig blev brugt i saa ringe Grad, at den kun kom ganske enkelte tilgode.

Det var en gammel Lov, at Kongen var forpligtet til at løse sine Mænd ud af Fangenskabet. I de første Haandfæstninger love Kongerne at udløse dem (Riddere og Væbnere), som ere tage tilfange, inden Aaret er omme²⁾. Rigtignok forsvinder denne Bestemmelse af Unionshaandfæstningerne, men vi gjenfinde den senere i Frederik II.'s Søkrigsartikler, og her er den nu udvidet til at omfatte alle Fanger³⁾. Saaledes bød altsaa Loven, men det er paa den anden Side ligesaa sikkert, at den ikke blev overholdt, hverken naar den udtaltes gennem Haandfæstninger eller gennem Krigsartikler. Den bliver heller ikke i Syvaarskrigen paaberaabt af den Fangne selv, og Forpligtelsen synes saaledes at have været meget løs og dens Ikrafttræden

¹⁾ C. T. Engelstoft, Den gamle danske Adelslægt Brockenhuus, i Hist. Tidsskr. 4 Række IV, 517.

²⁾ Det hedder saaledes: . . . rex ipsos, si capti fuerint, de captivitate redimat expedite, saltem infra annum. Christoffer I.s Haandfæstning § 12, Constitutio Waldemari § 10, Constitutio Olavi § 11. C. F. Wegener, Aarsberetn. fra Geheimearch. II, 10, 12, 22.

³⁾ »Bliver Nogen fangen, da ville vi ham ransune inden Aar og Dag med andre Fanger eller i andre Maader.« Fr. II.s Skibsartikler af 1 Maj 1564 hos Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 517. Derimod indeholde Krigsartiklerne for Hæren 11 Decbr. 1564 (Tegn. o. alle Lande VIII) ingen Bestemmelse herom.

henstillet til Kongens eget Forgødtbefindende. Hertil kom, at Datidens Opfattelse af, hvem den egentlige Fordringshaver paa Fangen var, synes at have været noget usikker. Vel herskede ogsaa nu den Grundregel, som allerede udtaltes i Kong Hans's Haandfæstning, at »gribes der nogle Fanger, da skulle de blive hos os«, og som senere fik et mere fyldigt Udtryk i den Bestemmelse i Christian IV.'s Krigsartikler, at alle Befalingsmænd, høje og lave, Spejdere og Adelsmænd skulde tilhøre Kongen, imod at Tilfangetageren beholdt hans Gods og desuden fik »en billig Foræring« af Kongen, medens Borgere og Bønder vel ikke maatte løsgives uden Kongens eller Feltherrens Samtykke, men forøvrigt kunde behandles af Tilfangetageren efter Forgødtbefindende¹⁾. Men flere Exempler vise dog, at der gaves Undtagelser fra Regelen. Saaledes meddeler en svensk Adelsmand, Oluf Drake, sin Hustru, at Reinholdt Rode, som har taget ham tilfange, truer med at lade ham føre til Hamburg eller andensteds i Tyskland, hvis han ikke faar 300 Lod Sølv i Løsepenge²⁾. I Slaget ved Svarteraa lykkes det Jesper Krafse strax at løse sig ud af Fangenskabet, uden at der kan have været Tid til at indhente Kongens Samtykke³⁾, og senere bliver den svenske Feltherre Hogenskild Bjelke og den unge Sten Baner først udvexlede efter at have tilfredsstillet Christoffer Krabbe, hvis Karl havde fanget dem⁴⁾. Det er ligeledes bekjendt, hvorledes Oluf

¹⁾ Kong Hans' Haandfæstning § 20. Aarsberetn. fra Geheimearch. II, 51. Christian IV.'s Krigsartikler 1611 § 58. F. H. Jahn, Historie om Kalmarkrigen S. 294 f. og Nye danske Mag. III, 172.

²⁾ Oluf Drake til sin Hustru 16 Avg. 1564. Sverig 72.

³⁾ Danske Mag. 3 Række II, 95 Anm. 4.

⁴⁾ Peder Oxe og Johan Friis bekjendtgjøre 16 Decbr. 1568, at efterdi Hr. Hog. Bjelke og Sten Baner ere Chr. Krabbes Fanger og denne samme Dag i deres Nærværelse og med deres Samtykke har

Movritsen Krognos drager i Krigen i det Haab at fange en svensk Adelsmand, som da skal erstatte ham hvad Tab, han har havt i Krigen¹⁾. Men Hovedregelen synes dog at have været den, at Kongen som den øverste Feltherre havde Ret til at fordre de betydeligere Fanger udleverede af Tilfangetageren imod en Byttepenge og overhovedet havde Myndighed til at forbyde en hvilkensomhelst Fanges Løsladelse, en Myndighed, som dog ogsaa kunde overdrages Feltherren, og som i alle Tilfælde Daniel Rantzau ses at have udøvet paa sit Tog ind i Sverig 1567—1568²⁾.

Den simpleste Maade at udløse Fangen paa var at udvexle ham mod en anden Fange, uligere besværligere i de pengeknappe Tider at udløse ham for Penge. Løsummens Størrelse afgang selvfølgelig af Fangens Betydning, hans Rang i Hæren, hans Stilling i Samfundet, hans Rigdom. I Udlandet var det almindelig Krigsbrug, at den, som tog Feltherren tilfange, fik 10,000 Dukater³⁾. Om slige store Summer kunde der vel ikke være Tale her i Norden; imidlertid viser allerede det ovenfor nævnte Exempel, ifølge hvilket en ringe Adelsmand som Oluf Drake maa betale 300 Lod Sølv i Løsepenge, at Fordringerne ikke kunde være saa ringe endda. De paalideligste Oplysninger om Løsummens Størrelse giver en Liste over alle mere fremragende Fanger, som Erik XIV 1565 lod medfølge et

givet fornævnte Fanger ledig og løs, tillades det dem at inddrage i Sverig. Concept i Sverig 72.

¹⁾ Bricka, Frederik II.s Ungdomskjærlighed S. 196 smlgn. S. 119.

²⁾ Om Fangeudvexling paa D. Rantzaus Tog se Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 397 f., Tegel a. St. S. 265 f. smlgn. S. 269, Resen a. St. S. 192—94.

³⁾ Motley, the rise of the Dutch republic S. 95 Anm. 3: •Es costu muy antiqua entre gente de guerra que el general es del general y el Rey del Rey: pero a quien le prende le dan 10,000 ducados.•

Tilbud om Fangeudvexling. I den vurderes Mænd som Gesandterne Sten Erikson Lejonhufvud, Gabriel Christerson Oxenstjerne, Jöran Fincke, Admiralerne Jakob Bagge, Arvid Trolle, Christoffer Andersson Gyllengrip og Generalen Claude Collart til 1800 Daler, Underbefalingsmænd som Oluf Drake, Sekretæren Johannes à Herbouville og Lægen Oluf Jakobson til 800 Daler, medens Hans «Målare» kun agtes 150 Daler værd. Samtidig tilbyde de Fangnes Slægtninge at tilskyde større eller mindre Beløb i Forhold til deres Evner. Sten Eriksons Slægtninge tilbyde 500 Daler — Arvid Stenbocks endog 1500 —, medens de øvrige Tilbud gaa fra 300 ned til 50 Daler. I det Hele udgjorde Løsesummens Størrelse for 19 Fanger et Beløb af 24,950 Daler, hvoraf de 20,000 faldt paa Kongens Part¹⁾ — en Sum, som under de daværende trykkende Pengeforhold maatte kaldes ret anselig. Ikkedestomindre blev Tilbudet ikke modtaget af Frederik II, som ligeoverfor Spørgsmaalet om Udløsning, der jo dog maatte betragtes som en Sag, der ikke udelukkende kom den ene Part tilgode, indtog en afgjort fjendtlig Holdning.

Det er i saa Henseende ikke uden Interesse at lægge Mærke til, at Forslagene angaaende Fangeudvexling næsten udelukkende komme fra Erik XIV, medens Kong Frederik i Begyndelsen søger at tie dem ihjel ved slet ikke at besvare dem, og senere enten afviser dem eller stiller uantagelige Betingelser. Grunden hertil tør vel ikke søges i en smaalig Harme over den fornærmelige Maade, hvorpaa Erik XIV indledede disse Forhandlinger, idet han i sit Forslag til en Overenskomst desangaaende spottede den

¹⁾ To Bilag t. Erik XIV.s aabne Brev af 23 Marts 1565. Sverig 72. Smlgn. Tegel a. St. S. 147 f.

danske Konges noget brede Titel ved at kalde ham «Danmarks og Norges højt betroede og tilforordnede Konge, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn, Ditmarsken, Greve til Oldenburg og Delmenhorst, Herre i Sjælland, Laaland, Fyn, Jylland, Falster, Møn og andre næstomliggende Øer», en Udtryksmaade, som den kongelige Sekretær Hans Skovgaard med Rette kaldte «spodsk nok»¹⁾. Men den Ufor dragelighed og Bitterhed, hvormed Svenske og Danske, saavel før som under Krigen, forhandlede med hinanden²⁾, har sikkert været en Hovedaarsag til, at man hverken i dette forholdsvis underordnede Spørgsmaal eller i andre højvigtige Sager kom til nogen Forstaaelse, før begge Parter vare blevne saa udmattede, at Sværdet faldt dem af Hænderne. Hertil kom tillige den personlige Uvilje, som Frederik II nærrede mod en Del af den danske Adel, en Uvilje, som netop øgedes under Krigen og hvis Virkninger man ogsaa kan spore i enkelte Tilfælde, som vedrøre det her foreliggende Spørgsmaal.

Forhandlingerne om Fangeudvexling indleddes fra svensk Side i Eftersommeren 1564. I Avgust Maaned samme Aar var det nemlig lykkedes Svenskerne ved List at lokke tre danske Skibe midt ind i deres Flaade, og disse bleve naturligvis et let Bytte for deres i Antal overlegne Modstandere³⁾ Flagmændede for de tre Fartøjer, Arild Ugerup, Peder og

¹⁾ Hans Skovgaard t. Mog. Gyldenstjerne 20 Octbr. 1564, tilligemed Bilag, indeholdende Erik XIV.s Forslag. Danske Kongers Hist. 52.

²⁾ Smlgn. ovenfor S. 570 Anm. 2.

³⁾ Se Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 286, Tegel a. St. S. 130, Danske Samlinger 2 Række II, 190, jvfr. Herluf Trolles Breve i Danske Mag. III, 254 f. og Norske Magazin I, 272. En livlig Skildring af Kampen findes i den ovenfor omtalte Ligprædiken over Arild Ugerup.

Torben Daa, bleve strax benyttede af Erik XIV til at gjøre et Forsøg paa at formaa Frederik II til at udløse Fange mod Fange. De maatte skrive til Kongen, at hvis han ikke gik ind paa det svenske Forslag, frygtede de for at blive ilde behandlede¹⁾. Dengang befandt imidlertid allerede et større Antal af betydeligere svenske Befalings- og Adelsmænd sig i dansk Fangenskab — foruden det svenske Gesandtskab med dets store Følge og den samtidig fastholdte Arvid Stenbock tillige den i Norge fangne General Claude Collart, Admiralerne Jakob Bagge, Arvid Trolle og Christoffer Andersson Gyllengrip og Slotsbefalingsmanden paa Elfsborg Erik Kagge, for kun at nævne de vigtigste. Saalænge Erik XIV ikke havde andre danske Fanger at byde imod disse end Admiralen Jakob Brockenbus, Skibskaptajnerne Malte Jensen Sehested, Mads Stensen Laxmand, Albert Beck, samt de tre ovenfor nævnte tilligemed Slots- høvidsmanden paa Lykaa Slot, Knud Hardenberg, kunde han ikke have stor Udsigt til at opnaa nogen Udvexling af Fange mod Fange, og hverken dette Forslag eller et senere af 21de Oktober samme Aar²⁾ bleve besvarede af Frederik II. Kong Erik var imidlertid utrættelig; ikke mindre end fem Gange gjentog han — efter eget Sigende — sine Forslag, inden han i Marts 1565 sendte Mads Stensen Laxmand ned til Danmark med nye Vilkaar. Forinden maatte denne udstede et Sikkerhedsbrev for, at han vilde være tilbage igjen i sit Fængsel inden 11te Juni, hvis han ikke fik udrettet de Hverv, som vare ham medgivne af Kongen. I et aabent Brev til Frederik II erklærede Erik XIV,

¹⁾ Ovennævnte Adelsmænd t. Fr. II. Kalmar 7 Septbr. 1564. Danske Kongers Hist. 59. Smstds. findes Erik XIV.s Forslag og en Bytteliste.

²⁾ Oluf Dalin, Svea Rikes Historia III, 597.

at uagtet han allerede fem Gange havde gjort Tilbud om Fangernes Udløsning uden at have faaet noget Svar derpaa, og uagtet han deraf vel kunde forstaa, at Kong Frederik kun havde lidet tilovers for sine tro Mænd og Tjenere, som vare fangne i Sverig, og vel gjerne saa, at de forbleve i et evigt Fængsel, saa var han dog villig til nu at gjøre nye Tilbud, som det stod Kongen frit for at vælge imellem. Hvis Frederik II ikke vilde udvexle Fange mod Fange, var Erik XIV villig til at udbetale 20,000 Daler i Udløsningssum for 19 udtrykkelig nævnte svenske Fanger, en Sum, som deres Slægtninge vare villige til at forhøje til 24,950 Daler, men i intet Tilfælde skulde nogen Fange være forpligtet til at udstede nogen Orfejde, Ed eller Forkrivning. Til Slutning hedder det i Brevet: «Og endog vi ikke med nogen Ret ere forpligtede til at udløse dem af vore gode Mænd og Tjenere, som, førend denne Fejde begyndte, uden al Føje og Aarsag imod en fri, sikker Lejde bleve antastede, saa ville vi dog lade vor kongelige Velmening, som vi til vore Undersaatter have, ogsaa hermed for Alle kundbar vorde, at vi til dem, som os troligen mene og tjene, have større Bevaagenhed end Kong Frederik». Dette var imidlertid det Samme som at rippe op i det kjære Stridsemne, hvem der havde givet Anledning til Krigen, og det blev en mere end tilstrækkelig Grund til, at Mads Stensens Sendelse maatte mislykkes. Paa Kong Eriks aabne Brev fulgte intet Svar, kun den danske Adelsmand fik Løfte om at blive udløst mod Christoffer Andersson Gyllengrip, hvis han kunde faa Erik XIV.'s skriftlige Tilsagn derom¹⁾. Men uagtet Mads Stensen virkelig fik et saadant

¹⁾ Mads Stensens Forpligtelsesbrev. Stockholm 29 Marts 1565. Erik XIV.s aabne Brev af 23 Marts og et lignende til de svenske Fanger i Danmark. Sverig 72. Det af Tegel S. 147 f. anførte Brev

og i Avgust Maaned samme Aar kom tilbage til Danmark for at faa Udløsningen iværksat, saa maatte han dog paany vende tilbage til Sverig med skuffede Forhaabninger. Christoffer Andersson var nemlig bleven syg og kunde ikke forlade sit Fængsel, og uagtet Mads Stensen bad om Forlov til at skrive til Sverig for at faa Eriks Tilladelse til at blive i Danmark, indtil Gyllengrip var bleven helbredet, saa blev det dog nægtet ham, og han fik ovenikjøbet en stræng Befaling til øjeblikkelig at vende tilbage til Sverig og der »som en ærlig Mand holde sit Fængsel«, saafremt han ikke vilde udsætte sig for Kongens Unaade. Kort efter skal han være død i Aabo af Pest¹⁾.

Saaledes hengik Aaret 1565 med fejlslagne Forventninger for alle dem, der havde sat deres Lid til, at Forhandlingerne mellem Kongerne skulde føre til, at deres Fængselsdøre bleve aabnede. Kun een Mand, men rigtignok ogsaa den haardest prøvede, Sten Erikson Lejonhufvud, var det lykkedes i Begyndelsen af Aaret at faa Tilladelse til i nogen Tid at vende tilbage til sit Hjem. Ihærdig havde han arbejdet derpaa, indflydelsesrige danske Rigsraader som Holger Rosenkrands, Mogens Gyldenstjerne og Frands Brockenhus havde han formaaet til at lægge gode Ord ind for sig hos Kongen, med Johan Friis synes han endog at være kommen paa en venskabelig Fod, selv Kvindernes

er lig Brevet af 23 Marts, men urigtig dateret 29 April. Fr. II.s Brev til Mads Stensen. Helsingborg 5 Maj 1565. Tegn. o. alle Lande VIII, 281.

¹⁾ Mads Stensens Forpligtelsesbrev t. Erik XIV 22 Juni 1565. Sverig 288. Fr. II t. Mads Stensen 9 Avg. og 25 Avg. 1565. Tegn. o. alle Lande VIII, 350 og 367. Jvfr. Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 340. Erik XIV sendte med M. Stensen et Brev til Gabr. Oxenstjerne og Jöran Fincke, hvori han underrettede dem om sine Bestræbelser for at faa dem udløste af Fangenskabets. Sam. Lönbom, Histor. Märkvärdigheter I, 85—88.

Indflydelse havde han, som ovenfor omtalt, ikke forsmået. Allerede ved Krigens Udbrud havde der vist sig en Udsigt for ham og hans Medfanger paa Kallundborg til at slippe løs. Da Kong Frederik i Avgust 1563 brød op med Hæren for at drage mod Elfsborg, vare de blevne førte med til Varberg Slot, sandsynligvis i den Hensigt under mulig paa-kommende Fredsforhandlinger at benyttes som Mæglere¹). Efter Elfsborgs Erobring vendte de atter tilbage til Kallundborg, hvorfra Sten Erikson nu udsendte Skrivelse paa Skrivelse med Bønner og med Opfordringer til at faa sin Sag undersøgt og Lov til at forsvare den. Han synes virkelig ogsaa at være bleven tilsagt at komme til Roskilde i dette Anliggende²), men kort efter gjenfindes han atter paa Kallundborg, og hans klagende Breve give tilstrækkelig Vidnesbyrd om, hvor lidt Haab han selv nærede om enten at blive frigiven eller udløst. I Slutningen af Aaret 1564 toge Sagerne imidlertid en for ham gunstig Vending. Hans formaaende Venner havde bevæget Kongen til at kalde ham til Kjøbenhavn, og efter de Forhandlinger, som her bleve førte med de tilstedeværende Rigsraader, lykkedes det ham endelig at faa Tilladelse til fra Midten af Januar indtil den 13de Maj at »inddrage udi Sverig til sin Hustru og sine Børn«. Forinden udstedte han i Kjøbenhavn den 16de Januar 1565 sit Forpligtelsesbrev om at være tilbage inden den fastsatte Tid, »thi«, hedder det, »jeg bekjender mig at være Kgl. Maj.s bestrikkede Mand«. Med fire af sine Svende og ledsaget af en Æresvagt blev han ført til Grændsen,

¹) Danske Samlinger 2 Række II, S. 187, smlgn. Resen a. St. S. 91. Friis, Efterretn. om Familien Rosensparre S. 14. Fr. II t. Hans Holk 19 og 26 Avgust 1563 i Danske Kongers Hist. 45 A og Tegn. o. alle Lande VII, 526.

²) Gesandterne t. Fr. II. Roskilde 1 Marts 1564. Sverig 67.

hvorfra han endnu engang forsikrede Kongen, at han vilde holde sin Forpligtelse «som en ærlig oprigtig Riddersmand, om Gud ikke med Sygdom eller mod hans Vilje forhindrede ham deri»¹⁾.

Han kom imidlertid aldrig tilbage til Danmark, uden at man dog derfor med Sikkerhed tør beskyldte ham for at have brudt sit Løfte, thi fra dansk Side er der ingensinde bleven rejst nogen Klage derover. Paa den anden Side er han heller ikke bleven endelig løsladt af sit Fængsel eller udvexlet mod nogen Anden, thi hans Forpligtelsesbrev, som i saa Tilfælde skulde være blevet ham udleveret, fordrede han senere forgjæves tilbage, og det findes endnu i det danske Gehejmearkiv²⁾. I Fredstraktaten i Stettin hedder det, at de Fanger, som havde havt Orlov, men paa Grund af «Herskabets Tvang» eller af andre Grunde ikke vare vendte tilbage til deres Fængsel, skulde have deres Forpligtelsesbreve udleverede³⁾. I disses Tal tør vistnok Sten Erikson regnes. Han havde nemlig ikke undgaaet at vække Erik XIV.s Mistanke ved sin Optræden i Danmark, hvorfra denne gennem et godt organiseret Spejdervæsen havde de paalideligste Efterretninger⁴⁾. «Maa Du vide, at Sten Erik-

¹⁾ Talrige Breve fra St. Erikson og Medfanger i Danske Kongers Hist. 52 og Sverig 67 og 72. St. Eriksons Forpligtelsesbrev 16 Jan. 1565. Sverig 253. Danske Rigsraaders Brev til Fr. II desangaaende 16 Jan. 1565. Danske Kongers Hist. 51. Forskjellige Befalinger af Fr. II 20 Jan. 1565. Tegn. o. alle Lande VIII. St. Erikson til Fr. II. Vandaas 27 Jan. 1565. Sverig 72. Smlgn. Resen a. St. S. 124.

²⁾ Flere danske Adelsmænd love 21 Septbr. 1568 at udvirke dette hos Fr. II. Sverig 72.

³⁾ Resen a. St. S. 243.

⁴⁾ Norsk. hist. Tidsskr. III, 515 ff., smlgn. A. G. Ahlquist, Om Sturemorden i Historiskt Bibliotek 1877 S. 148 f. Arild Ugerup til Hans Skovgaard 9 Novbr. 1564: «Haver jeg fornummet, at der er en ganske Hob Spejdere i Danmark, og gaa somme udi Støder-Klæder.» Danske Kongers Hist. 52.

son bliver ikke velkommen, naar han kommer hid,» skriver den godt underrettede Arild Ugerup fra Stockholm, og den Velkomsthilsen, han i Virkeligheden fik, svarede fuldstændig til denne Forudsigelse. Han blev kastet i Fængsel og hans Godser konfiskerede¹⁾; men som hos alle mistænksomme Naturer slog ogsaa hos Erik XIV Frygten snart over i overdreven Tillid. Sten Erikson blev paany tagen til Naade, og det synes endog, som om Kongen et Øjeblik har tænkt paa at gifte sig med hans Datter. Under disse Forhold er det ikke rimeligt, at Erik har villet tillade ham at vende tilbage til Danmark, saa meget mere som Kongen jo ogsaa ansaa hans Fastholdelse i Kjøbenhavn som stridende mod Folkeretten. Men mærkeligt bliver det dog altid, at der ikke er rejst nogen Klage i Danmark over et saadant Brud paa indgaaede Forpligtelser, og det saa meget desto mærkeligere, som Sten Erikson senere deltog i Krigen mod Danmark²⁾.

Trods det ringe Udbytte, som Erik XIV.s mange Forslag havde havt, se vi ham dog gjenoptage dem paany i Aaret 1566. Det foregaaende Aars blodige Kampe havde bragt ikke faa danske Fanger i Svenskernes Hænder. Saaledes i Slaget under Bornholm Juli 1565: Otte Rud, Claes Skel, Johan Skovgaard, Oluf Iversen Jernskjæg, ved Var-

¹⁾ Dalin, Svea Rikes Hist. III 597 f., smlgn. Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 187.

²⁾ I Mads Stensens Forpligtelsesbrev 29 Marts 1565 indsattes den Artikel, at hvis Kong Frederik holdt ham tilbage i Danmark, skulde Hr. Stens Forskrivning være død og magtesløs. Smlgn. P. Wieselgren, De la Gard. Arch. I, 191. Christoffer Gjø skriver 31 Juli 1565 til Birgitte Gjø om Opbrændingen af Lødese: •Og stod der et mægtigt skjønt Skib paa Braabænken, som Hr. Sten Erikson har ladet bygge, og var det større end Fortuna, dog var det ikke saa færdigt, at vi kunde faa det med, saa satte vi Ild derpaa. Danske Adels Breve Fasc. 22.

bergs Erobring: Christoffer v. Dohna, Hans Holk og Claes Thot, i Slaget ved Svarteraa: Gregers Ulfstand, Ejler Krafse, Henning Tornov, Christoffer Urne — foruden en Del yngre Adelsmænd, som ikke synes at have beklædt Anførerposter. De Danskes Udbytte havde trods Sejren ved Svarteraa kun været ringe: den svenske Ritmester Claes Åkeson Thot var den eneste Fange af Betydning. Under disse Omstændigheder kunde der være Haab om, at Frederik II havde faaet et andet Syn paa Sagen, saa meget mere som den utrættelige Fredsmægler mellem Rigerne, det franske Sendebud ved det danske Hof Charles Danzay, som det synes med Kong Frederiks Samtykke, havde foreslaaet Erik XIV gjensidig Fangeudvexling¹). Erik besluttede da at gjøre et nyt Forsøg. Den 15de Februar 1566 fik Gregers Ulfstand, Claes Skel, Johan Skovgaard og Henning Tornov Orlov til at drage tilbage til Danmark imod Forpligtelse til atter at være i deres Fængsel inden tre Maaneder, hvis de ikke udførte deres Hverv. Dette gik ud paa en Fornyelse af de allerede flere Gange fremførte Vilkaar, eller, hvis disse igjen bleve forkastede, da paa at tilbyde Sendebudenes egen Udvexling imod Claes Åkeson Thot, Jakob Bagge, Claude Collart og Christoffer Andersson Gyllengrip²). Denne Gang opnaaedes for første Gang et Svar, om end et afvisende. Den 23de April 1566 udstedte Frederik II et aabent Brev, hvori han værgede sig mod den atter fremførte Beskyldning, at de

¹) Resen a. St. S. 163, smlgn. Westling i Hist. Bibliotek 1879 S. 560.

²) Forpligtelsesbrevet i Sverig 72. 20 Febr. udstedte Anders Hes, vistnok Broder til den bekjendte Borgemester i Kjøbenhavn (Hist. Tidsskr. V, 84, 479, velvillig Meddelelse af Hr. C. F. Bricka), en lignende Forpligtelse om at skaffe Mats Person, Bgm. i Stockholm, fri. Sverig 288. Fr. II.s aabne Brev 23 April 1566 i Tegn. o. alle Lande VIII, 530, smlgn. Resen a. St. S. 162 f. Om de Fordringer, som Lybekkerne gjorde paa disse Fanger, smlgn. Herluf Trolles Breve i Danske Mag. III.

svenske Sendebud 1563 vare blevne fastholdte mod givet Lejde, afviste det svenske Tilbud om den særskilte Udløsning, men erklærede sig villig til at lade Fange udvexles mod Fange og de da tiloversblivende løskjøbes efter sædvanlig Krigsbrug med Guld og Penge. Fra den almindelige Udvexling undtoges dog Jakob Bagge, Arvid Trolle, Christoffer Andersson Gyllengrip og Borgemestren i Stockholm Mats Person, paa hvem Lybekkerne havde Krav, da det var deres Skibe og Folk, som i Slaget under Bornholm havde erobret «Mageløs». Den i Slaget ved Svarteraa fangne Ritmester Claes Thot blev sendt med de tilbagevendende danske Adelsmænd for at forebringe Kong Frederiks Tilbud i Sverig efter at have udstedt en lignende Forpligtelse som Sten Erikson¹⁾.

Dette Forslag blev ingenlunde velvillig modtaget i Sverig, og det gav Erik XIV Anledning til i et nyt aabent Brev af 23de Juni 1566 vidtløftig at udtale sig om Sagen. Paany opregner han alle sine forgjæves Bestræbelser for Fangernes Udløsning, imødegaar den danske Opfattelse af Sten Eriksons og Medfangers Fastholdelse, minder om, at han har flere Fanger, end Kongen af Danmark har Raad til at udvexle Fange mod Fange, skjønt «en Part af dem ere døde og did komne, hvor det ikke er godt at skikke Bud efter dem», klager over den store Uret, som begaas mod de fire Fanger, Frederik II vil have udelukket fra den almindelige Udvexling, og anker endelig over, at man i Danmark har aftvunget Claes Åkeson en utilbørlig Forskrivning og Orfejde. Ikke desto mindre er han dog endnu villig til at gjøre et Forsøg og sender derfor Jakob Brockenhus

¹⁾ Claes Åkesons Forskrivning. Kjøbenhavn 29 April 1566. Sverig 257. Ligesom Sten Erikson vendte heller ikke han mere tilbage til Danmark, se Fangelisten.

til Danmark med det Hverv, at udløse Jakob Bagge, tilbageskaffe Claes Åkesons Forskrivning imod Løfte om, at Gregers Ulfstand da skal blive udløst, samt endelig at foreslaa en almindelig Fangeudvexling. Han er endog villig til at udløse det svenske Gesandtskab imod andre Fanger, men fordrer til Gjengjæld, at ingen Svensk maa indgaa nogensomhelst ny Forpligtelse, og at de gamle skulle tilintetgjøres. Hvis Jakob Brockenhus ikke udretter dette, skal han inden 24de Avgust indfinde sig paa Stockholm Slot. Nogle Uger efter afsendtes ogsaa Gregers Ulfstand til Danmark med de samme Hverv og efter at have indgaaet en lignende Forpligtelse¹).

Saaledes vendte nu Jakob Brockenhus tilbage til Danmark, den Mand, hvis Optræden i Slaget under Bornholm 1563 for Mange maatte staa som den egentlige Aarsag til Krigen. Iblandt hans Kampfæller var der ogsaa dem, som ikke hilsede hans Hjemkomst med Glæde. «Jakob Brockenhus er nu desbedre kommen ind i Riget igjen», skriver den senere saa uheldige Admiral Hans Lavridsen til Mogens Gyldenstjerne, «og kan jeg vel tænke, at hænger der ham nogen Tiltale paa, vil han ikke forsømme at lægge den fra sig og kaste den over paa en anden»²). Kong Frederik selv har sikkert næret en stærk Uvilje imod Jakob Brockenhus, hvad enten nu denne hidrørte fra den ulykkelige Kamp under Bornholm, hvor Admiralen synes at have handlet imod Kongens Befaling ved ikke at holde Flaaden samlet³),

¹) Erik XIV.s aabne Brev. Stockholm 23 Juni 1566. Sverig 258. Jakob Brockenhus' Forpligtelsesbrev af s. D. Sverig 288. Alle-rede 25 Maj havde han paa Svartsjö Slot indgaaet en lignende Forpligtelse (smstds.). Gregers Ulfstands Forpl. 14 Juli (smstds.), smlgn. Fant, Handl. t. uplysn. af Sveriges hist. II, 21.

²) Hans Lavridsen t. Mog. Gyldenstjerne. Samsø 19 Juli 1566. Danske Adels Breve Fasc. 27.

³) Se H. G. Garde, Den dansk-norske Sømagts Historie 1535—1700 S. 57.

eller der har været andre os ukjendte Grunde dertil. Derimod havde han naturligvis talrige Venner blandt den højere danske Adel, særlig mellem Rigsraaderne, som kunde ventes at ville gjøre deres Bedste for at bevæge Kongen til at udløse ham. Men saavel deres som hans egne Bestræbelser sloge fejl. «Om Jakob Brockenhus' Sag har jeg nu igjen talt til Kongen, kan dog intet andet Svar faa end som tilforn,» skriver Hans Skovgaard den 5te Avgust til Mogens Gyldenstjerne, og to Dage senere meddeler han den Samme, at han paany har forelæst Kongen Rigsraadets Betænkning, og at han vil gjøre Alt, hvad der staar i hans Magt, for at fremme Brockenhus' Sag¹⁾. Kongens Uvilje saavel imod denne som imod det svenske Tilbud stod ikke til at rokke. Hans Mistænksomhed ligeoverfor Admiralen gav sig netop i de samme Dage tilkjende paa en fremtrædende Maade. Et svensk Brevbud, som tilligemed Gregers Ulfstand var kommet til Kjøbenhavn og medbragte Breve til Charles Danzay og Jakob Brockenhus, maatte sende den Sidstes Breve direkte til Kongen, medens Gesandtens umiddelbart kom i dennes egne Hænder²⁾. Kongens endelige Svar kunde ogsaa betragtes som et fuldstændigt Afslag — han gjentager paany ordret det Tilbud, han havde gjort i Foraaret, med de samme Undtagelser som dengang, men om Brockenhus' Udvexling mod Jakob Bagge er der ikke Tale³⁾. Paany maatte denne vende tilbage til Sverig, hvor der ventede ham Kong Eriks Unaade og den allerede omtalte mærkelige

¹⁾ Hans Skovgaard t. Mog. Gyldenstjerne. Frederiksborg 5 og 7 Avg. 1566. Danske Kongers Hist. 52.

²⁾ Samme t. Samme. Nygaard 2 Avg. 1566 (smstds.).

³⁾ Fr. II.s aabne Brev 14 Avg. 1566. Sverig 258. Smlgn. Resen a. St. S. 163 f. Førstnævnte Sted findes et næsten enslydende Brev dateret 10 Avgust.

Æresdom, som, da den blev fældet ikke alene af svenske Dommere, men ogsaa af danske Krigsfanger, maa være bleven bekendt i Danmark og sandsynligvis har været Grunden til, at han ved Fredslutningen i Roskilde 1568 alene undtoges fra den almindelige Fangeudvexling¹). Endnu engang — i Sommeren 1569 — ses han at være bleven nedsendt til Danmark i et lignende Øjemed, og der er en Mulighed for, at han denne Gang har naaet sin Hensigt og er bleven udløst af Fangenskabets inden Freden, — skjønt i saa Tilfælde vistnok kun mod at gjøre store Ofre derfor. Den betydelige Pengesum — 5000 Daler —, som han i Aaret 1570 indbetalte til Kongen, har maaske været det Offer, han har maattet bringe for at gjenvinde sin Frihed²).

Nu skulde man have troet, at der idetmindste foreløbig var slaaet en Bom for alle særskilte Forhandlinger om Fangeudvexling; men nej, allerede i Februar 1567 gjør Erik XIV et nyt og heldigere Forsøg end tidligere. Den 17de Februar sendtes Borggreve Christoffer v. Dohna, Malte Jensen Sehested, Johan Skovgaard og Jørgen Nagel til Danmark med Tilladelse til at blive udløste imod Claes Åkeson Thot, Jöran Fincke, Claude Collart og Christoffer Andersson Gyllengrip; Borggreven fik særskilt Tilladelse til at udløses mod Gabriel Christerson Oxenstjerne, hvis Frederik II ikke vilde gaa ind paa Eriks Forslag. De opnaaede da ogsaa, at Chr. v. Dohna og Malte Jensen bleve udvexlede mod Gabriel Oxenstjerne og Jöran Fincke, medens de øvrige Tilbud bleve forkastede. De Sidstnævnte, som

¹) Resen a. St. S. 217.

²) Jakob Brockenhus' og Claes Skels Forpligtelsesbrev af 3 Juni 1569 til Kong Johan, da de drog til Danmark for at foreslaa Fangernes Løsning. Sverig 288. Smlgn. forøvrigt om J. Brockenhus C. T. Engelstoft i Hist. Tidsskr. 4 Række IV, 511—517.

nu endelig den 24de Maj 1567 løslodes af deres fireaarige Fangenskab, medbragte et Forslag fra Frederik II, som er betegnende for den drilleворne, resultatløse Forhandlingsmaade, som denne Krig frembyder saa talrige Exempler paa. Der opstilles nemlig i dette Forslag en Udløsningsliste, hvori 14 danske Adelsmænd vurderes lige med 20 svenske. Dette ser jo ret fordelagtigt ud for Kong Erik; men gennemgaar man Navnene, opdager man let, at Fordelen kun er tilsyneladende. De 14 Danske ere alle bekjendte Mænd, som have spillet en Rolle under Krigen — selv Jakob Brockenhus' Navn træffer man derimellem —, medens der blandt de 20 Svenske ikke findes en eneste Mand af Betydning. Officerer som Jakob Bagge, Arvid Trolle, Christoffer Andersson, Charles de Mornay, Jakob Henrikson Hästsko, alle Feltherrer eller Admiraler, ere udeladte, medens man kun møder ubekjendte Navne som Lavrits Matsson, Hans Torstenson, Niels og Erik Peterson, Hagen og Clemend Lavritsson, ja endog en Severin Smaasvend. Naar Forslaget ender med det Tilbud at løse alle uadelige Fanger paa begge Sider massevis mod hinanden, da var dette kun en yderligere Fordel for Kong Frederik, da Erik XIV havde et ulige større Antal end han¹). Det er en Selvfølge, at Tilbudet intet Svar fik, som man vel heller ikke havde ventet, og hermed ophørte ogsaa de særskilte Underhandlinger om dette Spørgsmaal, saa længe Erik XIV stod ved Roret i Sverig.

Det maa nu imidlertid indrømmes, at Krigen havde bragt og fremfor Alt i Vinteren 1567—1568 bragte Dan-

¹) Fant, *Handl. t. uplysn. af Sv. Historie II*, 55. Forpligtelsesbrevet er af 20 Febr. 1567. Sverig 288. Fr. II.s aabne Brev af 24 Maj 1567. Sverig 72. Fr. II t. Otte Brade ang. Lejde for Fangerne [25 Maj 1567]. Tegn. o. alle Lande IX, 330.

mark en rigere Høst af fornemme og betydelige Krigsfanger end den omvendt havde bragt Sverig. Foruden Gesandtskabet 1563, havde efterhaanden Hovedanførere for forskellige svenske Hære og Flaader maattet vandre i dansk Fangenskab. Saaledes Jakob Bagge, Arvid Trolle, Claude Collart, Charles de Mornay, Jakob Henrikson Hästsko, Erik Henrikson, Hogenskild Bjelke og tilsidst Pontus de la Gardie. Af Danske kunne vi kun nævne to: Jakob Brockenhus og Otte Rud, af hvilke den Sidste døde kort efter Tilfange-tagelsen og aldrig bliver nævnet paa Fangelisterne. Mænd som Arild Ugerup, Torben og Peder Daa, Malte Jensen Sehested, Henning Tornov, Claes Thot o.s.v. havde ikke beklædt overordnede Poster i Hæren eller Flaaden. Det var derfor ikke til at undres over, at man i Danmark ikke vilde gaa ind paa at modtage Fangelister, hvor en Admiral og en Skibskaptain, eller en Feltmarskalk og en Ritmester bleve stillede lige, og det Forslag, som Frederik II 1567 opstillede og hvori han paa en vis Maade latterliggjorde de svenske Tilbud, indleddedes ogsaa med den Sætning: «Efterdi vi formærke, at Kongen af Sverig udi den Fortegnelse, han har medgivet vore Undersaatter, ikke søger andet end at forulempe os» o.s.v. De faa Udløsninger, der fandt Sted, ere derfor hurtig nævnte. Foruden de allerede omtalte¹⁾ skal det endnu kun tilføjes, at da den svenske Adels Opstand imod Erik XIV i Sommeren 1568 førte til Tronskiftet i Sverig, lykkedes det ogsaa under de Fredsforhaabninger, som denne Begivenhed kaldte tillive, følgende Adelsmænd

¹⁾ Af et Brev fra Fr. II t. Johan Friis og Peder Oxe af 24 April 1567 (Tegn. o. alle Lande IX, 299) synes det, at Henning Tornov da var løsladt, mulig udvexlet mod Sigfrid Engelskmand, som 29 Novbr. 1566 kom tilbage fra dansk Fangenskab. Fant, Handl. t. uplysn. af Sv. Historie II, 46.

paa begge Sider at blive løsladte: Arild Ugerup, Ejler Krafse, Gregers Ulfstand, Claes Thot og Mandrup Holk imod Arvid Trolle, Arvid Stenbock, Hogenskild Bjelke, Sten Baner og Erik Abrahamson Lejonhufvud¹⁾. Vel ses ogsaa Kong Johan at have været virksom for Fangernes Udløsning, og i Krigens to sidste Aar fik mange danske Adelsmænd Tilladelse til ligesom deres talrige Forgængere at forsøge deres Lykke hos Kong Frederik, men, saavidt det kan ses, uden Resultat²⁾. Først Freden i Stettin bragte en endelig Afslutning paa et Spørgsmaal, der med nogen Hensynsfuldhed og Imødekommen fra begge Sider kunde være bleven løst paa en Maade, som vilde have bidraget til at mildne de Ulykker, som Krigen havde bragt med sig. Ved den bestemtes, at alle Krigsfanger skulde løslades uden «Ranson», og at alle Forpligtelsesbreve skulde tilintetgjøres. Den 12te Marts 1571 skulde Fangerne møde ved Grændsen og der faa deres Frihed³⁾, men allerede forinden den fastsatte Tid vare mange vendte tilbage — levende Vidnesbyrd om den Nød og Elenighed, den ulykkelige Syvaarskrig havde fremkaldt⁴⁾.

¹⁾ Se vedføjede Fangelister.

²⁾ Talrige Forpligtelsesbreve af danske Fanger i Sverig fra Aarene 1569 og 1570 findes i Sverig 288.

³⁾ Resen a. St. S. 243. Johan III.s aabne Brev om Fangendvexling ved Grændsen 24 Febr. 1571. Sverig 288.

⁴⁾ I et Brev af 29 Novbr. 1570 befaler Fr. II Peder Oxe at give en Præst, Gregers Pedersen, som i 6 Aar har siddet fangen i Sverig, Klæder til en Præstekjortel, Hoser og Troje, samt 2 Skjorter, 1 Par Sko og 20 Daler. Tegn. o. alle Lande XI, 209. Se ogsaa Danske Mag. 3 Række II, 210 Anm.

Tillæg.

Fortegnelse over svenske og danske Fanger.

Denne Fortegnelse er væsentlig udarbejdet paa Grundlag af de Fangelister, som i Anledning af Forhandlingerne om Udvexling bleve opstillede baade fra dansk og svensk Side. Der findes 6 saadanne Lister, som paa en enkelt Undtagelse nær alle ere udaterede, men ifølge Sammenstilling og indre Kriterier kunne henføres til følgende Tidspunkter, da Forhandlinger om Udvexling fandt Sted: (1°) $7/9$ 1564, (2°) $23/3$ 1565, (3°) $15/2$ 1566, (4°) $20/2$ 1567, (5°) $24/5$ 1567, (6°) $21/9$ 1568. Af disse ere kun (5°) dansk, de øvrige svenske. Desuden haves en Fortegnelse over de Fanger, som bleve gjorte paa Daniel Rantzaus Tog i Sverig 1567—1568 (Danske Mag. 3 R. III, 98—100, smlg. Teg. S. 273), og endelig et Register over svenske Fanger, som $24/2$ 1566 bleve sendte til Lensmændene (Tegn. o. alle Lande VIII, 489). Begge ere ligeledes blevne benyttede ved Udarbejdelsen af Fortegnelsen, dog ere af førstnævnte Liste kun Befalingsmændene medtagne¹). Forøvrigt henvises til Anmærkningerne, hvori alle øvrige Kildesteder ere angivne.

Da der ikke synes at være blevet ført Underhandlinger om Fangeudvexling efter $21/9$ 1568, bliver altsaa Fangelisten af nævnte Dato den sidste, og de, som ere anførte paa den, maa da, naar ikke anden Oplysning foreligger, anses for at være blevne fastholdte indtil Krigens Slutning. Men iøvrigt maa det bemærkes, at en Fange, som er opført paa de foregaaende Lister, men udeladt paa den sidste, ikke derfor med Sikkerhed kan antages for at være bleven udløst i Mellemtiden.

¹) Heller ikke tyske Befalingsmænd, som ikke ere optagne paa Fangelisterne, ere medtagne.

Svenske Fanger i Danmark.

- Sten Erikson Lejonhufvud fanget $^{20/2}$ 1563¹⁾, vender tilbage til Sverig $^{16/1}$ 1565²⁾.
- Gabriel Christerson Oxenstjerna f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{24/5}$ 1567 imod Christoffer v. Dohna³⁾.
- Jöran Fineke f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{24/5}$ 1567 imod Malte Jensen Sehested³⁾.
- Arvid Gustafson Stenbock f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Gregers Trudsen Ulfstand⁴⁾.
- Lasse Lukasson f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, endnu ikke udløst $^{20/2}$ 1567⁵⁾.
- Johannes à Herbouville f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, endnu ikke udløst $^{24/5}$ 1567⁶⁾.
- Erik Abrahamson Lejonhufvud f. $^{20/2}$ 1563, udløst $^{24/10}$ 1568 imod Mandrup Holk⁷⁾.
- Sven Person (Bagge) f. Febr. 1563⁸⁾, endnu ikke udløst $^{15/2}$ 1566⁹⁾.

1) Se ovenfor S. 574 ff.

2) Se ovenfor S. 615 ff.

3) Se ovenfor S. 622 f.

4) Peder Oxes og Johan Friis' Erklæring angaaende Arvid Stenbocks, Hogenschild Bjelkes og Sten Baners Udveksling imod Gregers Ulfstand, Claes Thot og Ejler Krafse $^{16/12}$ 1568. Sverig 72.

5) Fangelisten af $^{20/2}$ 1567. Sverig 72. Han nævnes 1572 som Befalingsmand paa Borgholm. A. v. Stiernmann, Swea och Götha Höfdinga-Minne I, 337.

6) Fangelisten af $^{24/5}$ 1567. Sverig 72. Rigtignok findes i Erik XIV.s latinske Registratur Breve af $^{16/1}$ 1567, hvori han anbefaler Joh. à Herbouville til Catharina Medici og Hertug Anton af Guise, men da han opføres paa den Fangeliste af $^{20/2}$ 1567, som Erik sendte ned til Danmark tilligemed de danske Fanger, som dengang skulde forhandle om Udveksling, turde det antages, at disse Breve ere dem medgivne under Forudsætning af, at Joh. à H. blev løsladt.

7) Se ovenfor S. 599 Anm. 1.

8) Fortegnelse over de i Kjobenhavn anholdte Svenskere Febr. 1563. Sverig 239.

9) Fangelisten af $^{15/2}$ 1566. Sverig 258.

Birger Isakson (til Appelnäs) f. før $^{20}/_4$ 1563¹⁰), endnu ikke udløst $^{16}/_6$ 1570¹¹).

Oluf Arvidson (Stålar) f. før $^{20}/_4$ 1563¹⁰), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Erik Kagge } f. $^4/_9$ 1563¹³), endnu ikke udløste $^{21}/_9$ 1568¹²).

Lavrits Matsson }
Niels Peterson paa Roe f. $^4/_9$ 1563¹³), endnu ikke udløst $^{24}/_5$ 1567⁶).

Oluf Jakobson, Læge, f. 1563, løsladt $^{23}/_4$ 1571¹⁴).

Åke Jöranson f. April 1564¹⁵), endnu ikke udløst $^7/_9$ 1564¹⁶).

Claude Collart f. $^{22}/_5$ 1564¹⁷), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

Gustaf Nielsson af vapen f. $^{22}/_5$ 1564¹⁸), endnu ikke udløst $^{12}/_6$ 1565¹⁹).

Per Lavritsson f. $^{22}/_5$ 1564¹⁸), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Jakob Bagge f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Arvid Trolle f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), udløst Decbr. 1568 imod Arild Ugerup, men dør i de samme Dage²¹).

Christoffer Andersson (Gyllengrip) f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

Mats Person, Bgm. i Stockholm, f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

¹⁰) Birger Isaksons og Oluf Arvidsons Forpl.-Brev t. St. Rosensparre $^{20}/_4$ 1563. Sverig 72.

¹¹) Peder Daas Forpl.-Brev t. Johan III $^{16}/_6$ 1570. Sverig 288. Han nævnes 1576 som Kong Johans Hofjunker. Stiernmann a. St. I, 29.

¹²) Fangelisten af $^{21}/_9$ 1568. Sverig 258.

¹³) Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 263, Resen S. 93.

¹⁴) Se ovenfor S. 600 Anm. I.

¹⁵) L. Daae, Krigen nordenfjelds S. 20.

¹⁶) Fangelisten af $^7/_9$ 1564. Danske Kongers Hist. 52.

¹⁷) Rørdam, Monum. II, 305—308, Norske Mag. I, 159—162, L. Daae a. St. S. 32.

¹⁸) Fortegnelse over Fanger, som Erik Munk førte til Bergen og senere sendte ned til Danmark. Danske Kongers Hist. 59.

¹⁹) Karin Henriksdatter til Mats Hansson, Dieknebølle $^{12}/_6$ 1565. Sverig 72.

²⁰) Rørdam, Monum. II, 284. Se ovenfor S. 601—603.

²¹) Arild Ugerup t. Johan III 16 Decbr. 1568. Danske Kongers Hist. 59. Hos Rørdam, Monum. II, 432 nævnes fejlagtig Hogenskild Bjelke.

- Anders Olufson (Oxhufvud) } f. Avgust 1564²²⁾, endnu ikke ud-
 Oluf Drake } løste 21/9 1568¹²⁾.
 Sigfrid Engelskmand f. før 7/9 1564¹⁶⁾, udløst før 29/11 1566²³⁾.
 Mats Grot f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Jöns Andersson f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløst 20/2
 1567⁵⁾.
 Iven Helsing } f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste 23/3
 Hans Målare } 1565²⁴⁾.
 Staffan Dam f. før 8/12 1564²⁵⁾, undvegen før 15/2 1566²⁶⁾.
 Lille Bröniel Larensen, Bg. i Stockholm, f. før 23/3 1565²⁴⁾,
 endnu ikke udløst 21/9 1568¹²⁾.
 Claes Åkeson Thot f. 20/10 1565²⁷⁾, drager 29/4 1566 imod Ud-
 stedelse af et Forpligtelsesbrev til Sverig, men vender ikke
 tilbage til Danmark²⁸⁾.
 Jakob Tuwe f. 20/10 1565²⁷⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Claes Nielsson f. før 15/2 1566⁹⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Jon Erikson } f. før 15/2 1566⁹⁾.
 Hans v. Berlyn }
 Tord Bonde f. før 24/2 1566²⁹⁾, endnu ikke udløst 26/6 1570³⁰⁾.
 Clemind Lavritsson f. før 5/11 1566³¹⁾, endnu ikke udløst 24/5
 1567⁶⁾.
 Charles de Mornay f. 20/9 1566³²⁾, løsladt 16/3 1571³³⁾.

²²⁾ Tegel S. 128, Resen S. 115.

²³⁾ Fant, Handl. t. uplysn. af Sv. Hist. II, 46.

²⁴⁾ Fangelisten af 23/3 1565. Sverig 72.

²⁵⁾ Fr. II t. Mog. Gyldenstjerne 8/12 1564. Tegn. o. alle Lande VIII, 169.

²⁶⁾ Paa Fangelisten betegnes han som •borte•.

²⁷⁾ Danske Mag. 3 R. II, 97, Danske Saml. 2 R. II, 192.

²⁸⁾ Forpl.-Brev af 29/4 1566. Sverig 257. Han hørte til dem, hvem
 •Herskabets Tvang• eller andre Grunde havde forhindret i at
 holde sit Ord, smlgn. ovenfor S. 616.

²⁹⁾ Register over Fanger, som bleve sendte til Lensmændene. Tegn.
 o. alle Lande VIII, 489.

³⁰⁾ Albert Becks Forpl.-Brev t. Johan III 26/6 1570. Sverig 288.

³¹⁾ Fr. II t. Eskild Gjoe 5/11 1566. Tegn. o. alle Lande IX, 87.

³²⁾ Danske Mag. 3 R. II, 100—102, Danske Saml. 2 R. II, 194, Rør-
 dam, Monum. II, 351—52.

³³⁾ Fr. II.s Pas for Ch. de Mornay og Pontus de la Gardie 16/3 1571.
 Tegn. o. alle Lande XI, 260, smlgn. de la Gardiska Archivet
 IV, 187.

Jakob Henrikson Hästsko f. $^{20/9}$ 1566³²⁾, dør 1567 i Fangenskabet³⁴⁾.

Gustaf Hansson f. $^{23/5}$ 1567³⁵⁾.

Erland Larsson	}	f. før $^{24/5}$ 1567 ⁶⁾ , endnu ikke udl. $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Erik Person		
Hans Torstenson		
Severin Smaasvend		

Gustaf Arvidson	}	f. før $^{24/5}$ 1567 ⁶⁾ .
Oluf Stolpe		
Hagen Lavritsson		
Sven Hjort		
Gustaf Lavritsson		

Erik Henrikson	}	f. $^{17/11}$ 1567 ³⁶⁾ , endnu ikke udløste $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Peder Olufson		

Sven Andersson (Stålhandske)	}	f. 1567—1568 ³⁷⁾ , endnu ikke udløste $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Erik Knutson		

Jakob Henrikson	}	f. 1567—1568 ³⁷⁾ .
Severin Nielsson		
Jakob Svenson		
Daniel Hansson		
Peder Jonson		
Jöns Person		
Niels Olofson		
Lasse Claesson		

Jon Karlson f. $^{14/1}$ 1568³⁸⁾.

Hogenskild Bjelke f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Claes Thot⁴⁾.

Sten Baner f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Ejler Krafse⁴⁾.

Brøms Bagge f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, endnu ikke udløst $^{21/9}$ 1568⁴⁰⁾.

³⁴⁾ Han nævnes endnu paa Fangelisten $^{20/2}$ 1567.

³⁵⁾ Danske Saml. 2 R. II, 196.

³⁶⁾ Rørdam, Monum. II, 384, Danske Saml. 2 R. II, 198, Danske Mag. 3 R. II, 98—100,

³⁷⁾ Danske Mag. 3 R. II, 98—100, smlgn. Tegel S. 273.

³⁸⁾ Danske Saml. 2 R. II, 199.

³⁹⁾ Rørdam, Monum. II, 406, Tegel S. 272.

⁴⁰⁾ Fangelisten. Brøms Bagge kaldes «Admiralens Broder». If. An-

Anders Griis f. $6/2$ 1568³⁹⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568⁴⁰⁾.
 Jakob Lavritsson }
 Peder Skriver } f. før $21/9$ 1568⁴²⁾.
 Henrik Svant }
 Niels Birgeron, Ridder, f. før $6/10$ 1569⁴¹⁾.
 Jöran Lavritsson }
 Hans Kraft } f. $14/11$ 1569⁴²⁾.
 Anders Björnson }
 Mats Botvidson }
 Bengt Erikson }
 Pontus de la Gardie f. Decbr. 1569⁴³⁾, løsladt $16/3$ 1571³³⁾.
 Jöran Lödow f. før $14/6$ 1570^{43 b)}.
 Bengt Mikkelson f. før $14/6$ 1570^{43 c)}.

Danske Fanger i Sverig.

Jakob Brockenhus f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $3/6$ 1569⁴⁵⁾.
 Malte Jensen (Sehested) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, udløst $24/5$ 1567 imod
 Jöran Fincke³⁾.
 Albert Beck f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $26/6$ 1570³⁰⁾.
 Mads Stensen (Laxmand) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, død i Aabo af Pest
 1565⁴⁶⁾.
 Otte Stisen (Pors) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $20/2$ 1567⁵⁾.
 Jørgen Nagel f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.
 Lars Andersen (Jernskjæg) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, sendt til Tavastehus
 i Finland, hvor han dør⁴⁷⁾.

rep, Sv. Adels Ättar-Taflor er Anders Griis 1569 Foged i Wisto Herred i Smaaland.

⁴¹⁾ Fr. II t. Peder Oxe $6/10$ 1569. Tegn. o. alle Lande X, 433.

⁴²⁾ Fr. II t. Peder Oxe $18/11$ 1569. Smstds. X, 464.

⁴³⁾ Rordam, Monum. II, 442 f.

^{43 b)} Christoffer Alfsons Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

^{43 c)} Per Jonsens Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

⁴⁴⁾ Resen S. 84, Tegel S. 87.

⁴⁵⁾ Se ovenfor S. 620—622.

⁴⁶⁾ Se ovenfor S. 612—614.

⁴⁷⁾ Adlersparre, Hist. Saml. II, 18, smlgn. Personahist. Tidsskr. I, 129.

Svenske Fanger i Danmark.

- Sten Erikson Lejonhufvud fanget $^{20/2}$ 1563¹⁾, vender tilbage til Sverig $^{16/1}$ 1565²⁾.
- Gabriel Christerson Oxenstjerna f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{24/5}$ 1567 imod Christoffer v. Dohna³⁾.
- Jöran Fineke f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{24/5}$ 1567 imod Malte Jensen Sehested³⁾.
- Arvid Gustafson Stenbock f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Gregers Trudsen Ulfstand⁴⁾.
- Lasse Lukasson f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, endnu ikke udløst $^{20/2}$ 1567⁵⁾.
- Johannes à Herbouville f. $^{20/2}$ 1563¹⁾, endnu ikke udløst $^{24/5}$ 1567⁶⁾.
- Erik Abrahamson Lejonhufvud f. $^{20/2}$ 1563, udløst $^{24/10}$ 1568 imod Mandrup Holk⁷⁾.
- Sven Person (Bagge) f. Febr. 1563⁸⁾, endnu ikke udløst $^{15/2}$ 1566⁹⁾.

¹⁾ Se ovenfor S. 574 ff.

²⁾ Se ovenfor S. 615 ff.

³⁾ Se ovenfor S. 622 f.

⁴⁾ Peder Oxes og Johan Friis' Erklæring angaaende Arvid Stenbocks, Hogenschild Bjelkes og Sten Baners Udveksling imod Gregers Ulfstand, Claes Thot og Ejler Krafse $^{16/12}$ 1568. Sverig 72.

⁵⁾ Fangelisten af $^{20/2}$ 1567. Sverig 72. Han nævnes 1572 som Befalingsmand paa Borgholm. A. v. Stiernmann, Swea och Götha Höfdinga-Minne I, 337.

⁶⁾ Fangelisten af $^{24/5}$ 1567. Sverig 72. Rigtignok findes i Erik XIV.s latinske Registratur Breve af $^{16/1}$ 1567, hvori han anbefaler Joh. à Herbouville til Catharina Medici og Hertug Anton af Guise, men da han opføres paa den Fangeliste af $^{20/2}$ 1567, som Erik sendte ned til Danmark tilligemed de danske Fanger, som dengang skulde forhandle om Udveksling, turde det antages, at disse Breve ere dem medgivne under Forudsætning af, at Joh. à H. blev løsladt.

⁷⁾ Se ovenfor S. 599 Anm. 1.

⁸⁾ Fortegnelse over de i Kjobenhavn anholdte Svenskere Febr. 1563. Sverig 239.

⁹⁾ Fangelisten af $^{15/2}$ 1566. Sverig 258.

Birger Isakson (til Appelnäs) f. før $^{20}/_4$ 1563¹⁰), endnu ikke udløst $^{16}/_6$ 1570¹¹).

Oluf Arvidson (Stålar) f. før $^{20}/_4$ 1563¹⁰), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Erik Kagge } f. $^4/_9$ 1563¹³), endnu ikke udløste $^{21}/_9$ 1568¹²).
Lavrits Matsson }

Niels Peterson paa Roe f. $^4/_9$ 1563¹³), endnu ikke udløst $^{24}/_5$ 1567⁶).

Oluf Jakobson, Læge, f. 1563, løsladt $^{23}/_4$ 1571¹⁴).

Åke Jöranson f. April 1564¹⁵), endnu ikke udløst $^7/_9$ 1564¹⁶).

Claude Collart f. $^{22}/_5$ 1564¹⁷), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

Gustaf Nielsson af vapen f. $^{22}/_5$ 1564¹⁸), endnu ikke udløst $^{12}/_6$ 1565¹⁹).

Per Lavritsson f. $^{22}/_5$ 1564¹⁸), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Jakob Bagge f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{21}/_9$ 1568¹²).

Arvid Trolle f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), udløst Decbr. 1568 imod Arild Ugerup, men dør i de samme Dage²¹).

Christoffer Andersson (Gyllengrip) f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

Mats Person, Bgm. i Stockholm, f. $^{31}/_5$ 1564²⁰), endnu ikke udløst $^{20}/_2$ 1567⁵).

¹⁰) Birger Isaksons og Oluf Arvidsons Forpl.-Brev t. St. Rosensparre $^{20}/_4$ 1563. Sverig 72.

¹¹) Peder Daas Forpl.-Brev t. Johan III $^{16}/_6$ 1570. Sverig 288. Han nævnes 1576 som Kong Johans Hofjunker. Stiernmann a. St. I, 29.

¹²) Fangelisten af $^{21}/_9$ 1568. Sverig 258.

¹³) Rørdam, Monum. Hist. Dan. II, 263, Resen S. 93.

¹⁴) Se ovenfor S. 600 Anm. I.

¹⁵) L. Daae, Krigen nordenfjelds S. 20.

¹⁶) Fangelisten af $^7/_9$ 1564. Danske Kongers Hist. 52.

¹⁷) Rørdam, Monum. II, 305—308, Norske Mag. I, 159—162, L. Daae a. St. S. 32.

¹⁸) Fortegnelse over Fanger, som Erik Munk førte til Bergen og senere sendte ned til Danmark. Danske Kongers Hist. 59.

¹⁹) Karin Henriksdatter til Mats Hansson, Dieknebølle $^{12}/_6$ 1565. Sverig 72.

²⁰) Rørdam, Monum. II, 284. Se ovenfor S. 601—603.

²¹) Arild Ugerup t. Johan III 16 Decbr. 1568. Danske Kongers Hist. 59. Hos Rørdam, Monum. II, 432 nævnes fejlagtig Hogenskild Bjelke.

- Anders Olufson (Oxhufvud) } f. Avgust 1564²²⁾, endnu ikke ud-
 Oluf Drake } løste 21/9 1568¹²⁾.
 Sigfrid Engelskmand f. før 7/9 1564¹⁶⁾, udløst før 29/11 1566²³⁾.
 Mats Grot f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Jöns Andersson f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløst 20/2
 1567⁵⁾.
 Iven Helsing } f. før 7/9 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste 23/3
 Hans Målare } 1565²⁴⁾.
 Staffan Dam f. før 8/12 1564²⁵⁾, undvegen før 15/2 1566²⁶⁾.
 Lille Bröniel Larensen, Bg. i Stockholm, f. før 23/3 1565²⁴⁾,
 endnu ikke udløst 21/9 1568¹²⁾.
 Claes Åkeson Thot f. 20/10 1565²⁷⁾, drager 29/4 1566 imod Ud-
 stedelse af et Forpligtelsesbrev til Sverig, men vender ikke
 tilbage til Danmark²⁸⁾.
 Jakob Tuwe f. 20/10 1565²⁷⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Claes Nielsson f. før 15/2 1566⁹⁾, endnu ikke udløst 24/5 1567⁶⁾.
 Jon Erikson } f. før 15/2 1566⁹⁾.
 Hans v. Berlyn }
 Tord Bonde f. før 24/2 1566²⁹⁾, endnu ikke udløst 26/6 1570³⁰⁾.
 Clemind Lavritsson f. før 5/11 1566³¹⁾, endnu ikke udløst 24/5
 1567⁶⁾.
 Charles de Mornay f. 20/9 1566³²⁾, løsladt 16/3 1571³³⁾.

²²⁾ Tegel S. 128, Resen S. 115.

²³⁾ Fant, Handl. t. uplysn. af Sv. Hist. II, 46.

²⁴⁾ Fangelisten af 23/3 1565. Sverig 72.

²⁵⁾ Fr. II t. Mog. Gyldenstjerne 8/12 1564. Tegn. o. alle Lande VIII, 169.

²⁶⁾ Paa Fangelisten betegnes han som •borte•.

²⁷⁾ Danske Mag. 3 R. II, 97, Danske Saml. 2 R. II, 192.

²⁸⁾ Forpl.-Brev af 29/4 1566. Sverig 257. Han hørte til dem, hvem
 •Herskabets Tvang• eller andre Grunde havde forhindret i at
 holde sit Ord, smlgn. ovenfor S. 616.

²⁹⁾ Register over Fanger, som bleve sendte til Lensmændene. Tegn.
 o. alle Lande VIII, 489.

³⁰⁾ Albert Becks Forpl.-Brev t. Johan III 26/6 1570. Sverig 288.

³¹⁾ Fr. II t. Eskild Gjøe 5/11 1566. Tegn. o. alle Lande IX, 87.

³²⁾ Danske Mag. 3 R. II, 100—102, Danske Saml. 2 R. II, 194, Rør-
 dam, Monum. II, 351—52.

³³⁾ Fr. II.s Pas for Ch. de Mornay og Pontus de la Gardie 16/3 1571.
 Tegn. o. alle Lande XI, 260, smlgn. de la Gardiska Archivet
 IV, 187.

Jakob Henrikson Hästsko f. $^{20/9}$ 1566³²⁾, dør 1567 i Fangenskabet³⁴⁾.

Gustaf Hansson f. $^{23/5}$ 1567³⁵⁾.

Erland Larsson	}	f. før $^{24/5}$ 1567 ⁶⁾ , endnu ikke udl. $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Erik Person		
Hans Torstenson		
Severin Smaasvend		

Gustaf Arvidson	}	f. før $^{24/5}$ 1567 ⁶⁾ .
Oluf Stolpe		
Hagen Lavritsson		
Sven Hjort		
Gustaf Lavritsson		

Erik Henrikson	}	f. $^{17/11}$ 1567 ³⁶⁾ , endnu ikke udløste $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Peder Olufson		

Sven Andersson (Stålhandske)	}	f. 1567—1568 ³⁷⁾ , endnu ikke udløste $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Erik Knutson		

Jakob Henrikson	}	f. 1567—1568 ³⁷⁾ .
Severin Nielsson		
Jakob Svenson		
Daniel Hansson		
Peder Jonson		
Jöns Person		
Niels Olofson		
Lasse Claesson		

Jon Karlson f. $^{14/1}$ 1568³⁸⁾.

Hogenskild Bjelke f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Claes Thot⁴⁾.

Sten Baner f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, udløst $^{16/12}$ 1568 imod Ejler Krafse⁴⁾.

Brøms Bagge f. $^{6/2}$ 1568³⁹⁾, endnu ikke udløst $^{21/9}$ 1568⁴⁰⁾.

³⁴⁾ Han nævnes endnu paa Fangelisten $^{20/2}$ 1567.

³⁵⁾ Danske Saml. 2 R. II, 196.

³⁶⁾ Rørdam, Monum. II, 384, Danske Saml. 2 R. II, 198, Danske Mag. 3 R. II, 98—100,

³⁷⁾ Danske Mag. 3 R. II, 98—100, smlgn. Tegel S. 273.

³⁸⁾ Danske Saml. 2 R. II, 199.

³⁹⁾ Rørdam, Monum. II, 406, Tegel S. 272.

⁴⁰⁾ Fangelisten. Brøms Bagge kaldes «Admiralens Broder». If. An-

Anders Griis f. $6/2$ 1568³⁹⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568⁴⁰⁾.
 Jakob Lavritsson }
 Peder Skriver } f. før $21/9$ 1568⁴²⁾.
 Henrik Svant }
 Niels Birgeron, Ridder, f. før $6/10$ 1569⁴¹⁾.
 Jöran Lavritsson }
 Hans Kraft } f. $14/11$ 1569⁴²⁾.
 Anders Björnson }
 Mats Botvidson }
 Bengt Erikson }
 Pontus de la Gardie f. Decbr. 1569⁴³⁾, løsladt $16/3$ 1571³³⁾.
 Jöran Lödow f. før $14/6$ 1570^{43 b)}.
 Bengt Mikkelson f. før $14/6$ 1570^{43 c)}.

Danske Fanger i Sverig.

Jakob Brockenhus f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $3/6$ 1569⁴⁵⁾.
 Malte Jensen (Sehested) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, udløst $24/5$ 1567 imod
 Jöran Fincke³⁾.
 Albert Beck f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $26/6$ 1570³⁰⁾.
 Mads Stensen (Laxmand) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, død i Aabo af Pest
 1565⁴⁶⁾.
 Otte Stisen (Pors) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $20/2$ 1567⁵⁾.
 Jørgen Nagel f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.
 Lars Andersen (Jernskjæg) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, sendt til Tavastehus
 i Finland, hvor han dør⁴⁷⁾.

rep, Sv. Adels Ättar-Taflor er Anders Griis 1569 Foged i Wisto Herred i Smaalands.

⁴¹⁾ Fr. II t. Peder Oxø $6/10$ 1569. Tegn. o. alle Lande X, 433.

⁴²⁾ Fr. II t. Peder Oxø $18/11$ 1569. Smstds. X, 464.

⁴³⁾ Rørdam, Monum. II, 442 f.

^{43 b)} Christoffer Alfsons Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

^{43 c)} Per Jonsens Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

⁴⁴⁾ Resen S. 84, Tegel S. 87.

⁴⁵⁾ Se ovenfor S. 620—622.

⁴⁶⁾ Se ovenfor S. 612—614.

⁴⁷⁾ Adlersparre, Hist. Saml. II, 18, smlgn. Personahist. Tidsskr. I, 129.

Arild Ugerup f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, udløst Decbr. 1568 imod Arvid Trolle⁴⁹⁾.

Peder Daa f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $16/6$ 1570¹¹⁾.

Torben Daa f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $24/5$ 1567⁶⁾.

Christoffer (eller Christiern) Sørensen f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $15/2$ 1566⁹⁾.

Verner Klot f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

Henrik Köckeritz f. Avg. 1564⁵⁰⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

Knud Hardenberg f. $24/8$ 1564⁵¹⁾, død 1565 i Upsala af Pest⁵²⁾.

Mads Hansen, Bgm. i Rønneby, f. $4/9$ 1564⁵³⁾, endnu ikke udløst $24/6$ 1565⁵⁴⁾.

Ditlev Røthling } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste $23/3$
Oluf Galle } 1565²⁴⁾.

Balthasar v. Meiner (eller Weimar) } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu
Peder Galle } ikke udløste $15/2$ 1566⁹⁾.
Lars Rasmussen }

Peder Skriver }
Frands v. Meideburg } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste
Diderik Hansen } $24/5$ 1567⁶⁾.

Cornelius v. Düren } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾.
Clavs Henningsen }

Bengt Griis f. Februar 1565⁵⁵⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

⁴⁸⁾ Se ovenfor S. 611, Anm. 3.

⁴⁹⁾ Arild Ugerups Forpl.-Brev til Johan III. Upsala $21/9$ 1568. Sverig 288. Allerede $28/10$ 1568 tilbagegiver Frederik II ham Elleholms Len (Tegn. o. alle Lande X, 206), smlgn. forevrigt Anm. 21.

⁵⁰⁾ Danske Mag. III, 254.

⁵¹⁾ Rørdam, Monum. II, 292, Tegel S. 132—133.

⁵²⁾ Han omtales sidste Gang i Brev fra Arild Ugerup t. Hans Skovgaard $9/11$ 1564 (Danske Kongers Hist. 52) og forekommer ikke paa Fangelisterne. Han nævnes heller ikke i den Fortegnelse over danske Adelsmænd, der ere døde 1563—66, som er trykt i Personalhist. Tidsskr. I, 121—132.

⁵³⁾ Rørdam, Monum. II, 296.

⁵⁴⁾ Han nævnes kun paa Fangelisten $22/3$ 1565, men vides at have siddet fangen i Stockholm $24/6$ 1565. Margrethe, Mats Persons t. Mads Stensen $24/6$ 1565. Sverig 72.

⁵⁵⁾ Tegel S. 145, som fejlagtig kalder ham Erik.

- Claes Hyngk f. før $23/3$ 1565²⁴).
- Otte Rud f. $7/7$ 1565⁵⁶), dør paa Svartsjö Slot $11/10$ 1565⁵⁷).
- Claes Skel f. $7/7$ 1565⁵⁶), endnu ikke udløst $3/6$ 1569⁵⁸).
- Johan Skovgaard f. $7/7$ 1565⁵⁶), endnu ikke udløst $21/9$ 1568⁵⁹).
- Oluf Iversen (Jernskjæg) f. $7/7$ 1565⁵⁶).
- Grers Skram
 Skipper Lavrids } f. $7/7$ 1565, endnu ikke udløste $21/9$ 1568⁶⁰).
- Christoffer Skriver }
- Hans Holk f. $15/9$ 1565⁶¹), død Decbr. 1565 i Upsala af Pest⁶²).
- Christoffer v. Dohna f. $15/9$ 1565⁶¹), udløst $24/5$ 1567 mod Gabriel Christerson Oxensjerne⁶³).
- Claes Claessen (Thot) f. $15/9$ 1565⁶¹), udløst $16/12$ 1568 imod Hogenskild Bjelke⁴).
- Corfits Larsen (Rosengjedde) } f. $15/9$ 1565⁶¹), endnu ikke udl.
- Sebastian Stub, Læge, } $21/9$ 1568¹²).
- Mandrup Holk f. $15/9$ 1565(?)⁶⁴), udløst $24/10$ 1568 imod Erik Abrahamson Lejonhufvud⁷).
- Gregers Trudsen (Ulfstand) f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst $16/12$ 1568 imod Arvid Stenbock⁴).
- Ejler Krafse f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst $16/12$ 1568 imod Sten Baner⁴).
- Henning Tornov f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst før $24/4$ 1567⁶⁶).

⁵⁶) Rørdam, Monum. II, 338.

⁵⁷) Se ovenfor S. 597, Anm. 2.

⁵⁸) Claes Skels Forpl.-Brev af $3/6$ 1569 t. Johan III. Sverig 288.

⁵⁹) Fangelisten. Smlgn. ovenfor S. 606.

⁶⁰) Forpl.-Brev, udstedt af Lavrentius Vinter, Præst i Trondhjem, Grers Skram, Fændrik paa Jægeren, Christoffer Skriver, Proviantskriver paa Jægeren, Skipper Lavrids paa Jægeren, Lasse Pedersen af Broby og Iver Davidsen fra Sorø Kloster til Johan III $21/9$ 1568. Sverig 288. Grers Skram og Skipper Lavrids findes ligeledes nævnte paa Fangelisten af $21/9$ 1568.

⁶¹) Rørdam, Monum. II, 317, Tegel S. 206, Bricka, Frederik II.s Ungdomskjærlighed S. 183—184.

⁶²) Personalhist. Tidsskr. I, 127 Anm. 1.

⁶³) Se ovenfor S. 622 f.

⁶⁴) Nævnes første Gang paa Fangelisten af $15/9$ 1566.

⁶⁵) Danske Saml. 2 R. II, 192, Danske Mag. 3 R. II, 91 ff., smlgn. S. 86, Nyt hist. Tidsskr. IV, 194.

⁶⁶) Se ovenfor S. 624 Anm. 1.

Christoffer Urne f. $^{20/10}$ 1565⁶⁷⁾, endnu ikke udløst $^{15/2}$ 1566⁹⁾.
 Johan Bockhult f. før $^{15/2}$ 1566⁹⁾, er udløst $^{12/5}$ 1569⁶⁸⁾.

Cort Vibbekeing	} f. før $^{15/2}$ 1566 ⁹⁾ .
Borchert Emken	
Herman Gellinghusen	
Jakob v. Lüneburg	

Anders Hess, Bg. i Kjøbenhavn, f. før $^{20/2}$ 1566⁶⁹⁾, endnu ikke udløst $^{24/5}$ 1567⁶⁾.

Anders Skinkel f. $^{29/7}$ 1566⁷⁰⁾.

Hans Valter f. før $^{20/2}$ 1567⁵⁾, endnu ikke udløst $^{26/12}$ 1567⁷¹⁾.

Melchior Lork	} f. før $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Rotgert Berenhusen	
Knud Alsing	
Volmer Meider	
Claes v. Skouenburg	

Lavrentius Vinter	} f. før $^{21/9}$ 1568 ⁶⁰⁾ .
Lasse Pedersen af Broby	

Iver Davidsen fra Sorø Kloster

Per Jonsen f. før $^{14/6}$ 1570^{43 c)}.

Christoffer Alfsen f. før $^{14/6}$ 1570^{43 b)}.

Gregers Pedersen, løsladt før $^{29/11}$ 1570⁷²⁾.

⁶⁷⁾ Rørdam, Monum. II, 538.

⁶⁸⁾ Fr. II t. Peder Oxe $^{12/5}$ 1569 (Tegn. o. alle Lande X, 344).

⁶⁹⁾ Anders Hess' Forpl.-Brev t. Erik XIV $^{20/2}$ 1566. Sverig 72.

⁷⁰⁾ Danske Saml. 2 R. II, 194. Han nævnes aldrig paa Fangelisterne.

⁷¹⁾ Forpl.-Brev udstedt af 12 Adelsmænd t. Erik XIV. Upsala $^{26/12}$ 1567. Sverig 288.

⁷²⁾ Se ovenfor S. 625, Anm. 2.

Anders Griis f. $6/2$ 1568³⁹⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568⁴⁰⁾.
 Jakob Lavritsson }
 Peder Skriver } f. før $21/9$ 1568⁴²⁾.
 Henrik Svant }
 Niels Birgeron, Ridder, f. før $6/10$ 1569⁴¹⁾.
 Jöran Lavritsson }
 Hans Kraft } f. $14/11$ 1569⁴²⁾.
 Anders Björnson }
 Mats Botvidson }
 Bengt Erikson }
 Pontus de la Gardie f. Decbr. 1569⁴³⁾, løsladt $16/3$ 1571³³⁾.
 Jöran Lödow f. før $14/6$ 1570^{43 b)}.
 Bengt Mikkelson f. før $14/6$ 1570^{43 c)}.

Danske Fanger i Sverig.

Jakob Brockenhus f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $3/6$ 1569⁴⁵⁾.
 Malte Jensen (Sehested) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, udløst $24/5$ 1567 imod
 Jöran Fincke³⁾.
 Albert Beck f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $26/6$ 1570³⁰⁾.
 Mads Stensen (Laxmand) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, død i Aabo af Pest
 1565⁴⁶⁾.
 Otte Stisen (Pors) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $20/2$ 1567⁵⁾.
 Jørgen Nagel f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.
 Lars Andersen (Jernskjæg) f. $30/5$ 1563⁴⁴⁾, sendt til Tavastehus
 i Finland, hvor han dør⁴⁷⁾.

rep, Sv. Adels Ättar-Taflor er Anders Griis 1569 Foged i Wisto Herred i Smaaland.

⁴¹⁾ Fr. II t. Peder Oxø $6/10$ 1569. Tegn. o. alle Lande X, 433.

⁴²⁾ Fr. II t. Peder Oxø $18/11$ 1569. Smstds. X, 464.

⁴³⁾ Rørdam, Monum. II, 442 f.

^{43 b)} Christoffer Alfsons Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

^{43 c)} Per Jonsens Forpl.-Brev t. Johan III $14/6$ 1570. Sverig 288.

⁴⁴⁾ Resen S. 84, Tegel S. 87.

⁴⁵⁾ Se ovenfor S. 620—622.

⁴⁶⁾ Se ovenfor S. 612—614.

⁴⁷⁾ Adlersparre, Hist. Saml. II, 18, smlgn. Personahist. Tidsskr. I, 129.

Arild Ugerup f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, udløst Decbr. 1568 imod Arvid Trolle⁴⁹⁾.

Peder Daa f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $16/6$ 1570¹¹⁾.

Torben Daa f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $24/5$ 1567⁶⁾.

Christoffer (eller Christiern) Sørensen f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $15/2$ 1566⁹⁾.

Verner Klot f. $16/8$ 1564⁴⁸⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

Henrik Köckeritz f. Avg. 1564⁵⁰⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

Knud Hardenberg f. $24/8$ 1564⁵¹⁾, død 1565 i Upsala af Pest⁵²⁾.

Mads Hansen, Bgm. i Rønneby, f. $4/9$ 1564⁵³⁾, endnu ikke udløst $24/6$ 1565⁵⁴⁾.

Ditlev Røthling } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste $23/3$
Oluf Galle } 1565²⁴⁾.

Balthasar v. Meiner (eller Weimar) } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu
Peder Galle } ikke udløste $15/2$ 1566⁹⁾.
Lars Rasmussen }

Peder Skriver }
Frands v. Meideburg } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾, endnu ikke udløste
Diderik Hansen } $24/5$ 1567⁶⁾.

Cornelius v. Düren } f. før $20/10$ 1564¹⁶⁾.
Clavs Henningsen }

Bengt Griis f. Februar 1565⁵⁵⁾, endnu ikke udløst $21/9$ 1568¹²⁾.

⁴⁸⁾ Se ovenfor S. 611, Anm. 3.

⁴⁹⁾ Arild Ugerups Forpl.-Brev til Johan III. Upsala $21/9$ 1568. Sverig 288. Allerede $28/10$ 1568 tilbagegiver Frederik II ham Elleholms Len (Tegn. o. alle Lande X, 206), smlgn. forevrigt Anm. 21.

⁵⁰⁾ Danske Mag. III, 254.

⁵¹⁾ Rørdam, Monum. II, 292, Tegel S. 132—133.

⁵²⁾ Han omtales sidste Gang i Brev fra Arild Ugerup t. Hans Skovgaard $9/11$ 1564 (Danske Kongers Hist. 52) og forekommer ikke paa Fangelisterne. Han nævnes heller ikke i den Fortegnelse over danske Adelsmænd, der ere døde 1563—66, som er trykt i Personalhist. Tidsskr. I, 121—132.

⁵³⁾ Rørdam, Monum. II, 296.

⁵⁴⁾ Han nævnes kun paa Fangelisten $22/3$ 1565, men vides at have siddet fangen i Stockholm $24/6$ 1565. Margrethe, Mats Persons t. Mads Stensen $24/6$ 1565. Sverig 72.

⁵⁵⁾ Tegel S. 145, som fejlagtig kalder ham Erik.

- Claes Hyngk f. før $23/3$ 1565²⁴).
- Otte Rud f. $7/7$ 1565⁵⁶), dør paa Svartsjö Slot $11/10$ 1565⁵⁷).
- Claes Skel f. $7/7$ 1565⁵⁶), endnu ikke udløst $3/6$ 1569⁵⁸).
- Johan Skovgaard f. $7/7$ 1565⁵⁶), endnu ikke udløst $21/9$ 1568⁵⁹).
- Oluf Iversen (Jernskjæg) f. $7/7$ 1565⁵⁶).
- Grers Skram
 Skipper Lavrids } f. $7/7$ 1565, endnu ikke udløste $21/9$ 1568⁶⁰).
- Christoffer Skriver }
- Hans Holk f. $15/9$ 1565⁶¹), død Decbr. 1565 i Upsala af Pest⁶²).
- Christoffer v. Dohna f. $15/9$ 1565⁶¹), udløst $24/5$ 1567 mod Gabriel Christerson Oxensjerne⁶³).
- Claes Claessen (Thot) f. $15/9$ 1565⁶¹), udløst $16/12$ 1568 imod Hogenskild Bjelke⁴).
- Corfits Larsen (Rosengjedde) } f. $15/9$ 1565⁶¹), endnu ikke udl.
- Sebastian Stub, Læge, } $21/9$ 1568¹²).
- Mandrup Holk f. $15/9$ 1565(?)⁶⁴), udløst $24/10$ 1568 imod Erik Abrahamson Lejonhufvud⁷).
- Gregers Trudsen (Ulfstand) f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst $16/12$ 1568 imod Arvid Stenbock⁴).
- Ejler Krafse f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst $16/12$ 1568 imod Sten Baner⁴).
- Henning Tornov f. $20/10$ 1565⁶⁵), udløst før $24/4$ 1567⁶⁶).

⁵⁶) Rørdam, Monum. II, 338.

⁵⁷) Se ovenfor S. 597, Anm. 2.

⁵⁸) Claes Skels Forpl.-Brev af $3/6$ 1569 t. Johan III. Sverig 288.

⁵⁹) Fangelisten. Smlgn. ovenfor S. 606.

⁶⁰) Forpl.-Brev, udstedt af Lavrentius Vinter, Præst i Trondhjem, Grers Skram, Fændrik paa Jægeren, Christoffer Skriver, Proviantskriver paa Jægeren, Skipper Lavrids paa Jægeren, Lasse Pedersen af Broby og Iver Davidsen fra Sorø Kloster til Johan III $21/9$ 1568. Sverig 288. Grers Skram og Skipper Lavrids findes ligeledes nævnte paa Fangelisten af $21/9$ 1568.

⁶¹) Rørdam, Monum. II, 317, Tegel S. 206, Bricka, Frederik II.s Ungdomskjærlighed S. 183—184.

⁶²) Personalhist. Tidsskr. I, 127 Anm. 1.

⁶³) Se ovenfor S. 622 f.

⁶⁴) Nævnes første Gang paa Fangelisten af $15/9$ 1566.

⁶⁵) Danske Saml. 2 R. II, 192, Danske Mag. 3 R. II, 91 ff., smlgn. S. 86, Nyt hist. Tidsskr. IV, 194.

⁶⁶) Se ovenfor S. 624 Anm. 1.

Christoffer Urne f. $^{20/10}$ 1565⁶⁷⁾, endnu ikke udløst $^{15/2}$ 1566⁹⁾.
 Johan Bockhult f. før $^{15/2}$ 1566⁹⁾, er udløst $^{12/5}$ 1569⁶⁸⁾.

Cort Vibbeking	}	f. før $^{15/2}$ 1566 ⁹⁾ .
Borchert Emken		
Herman Gellinghusen		
Jakob v. Lüneburg		

Anders Hess, Bg. i Kjøbenhavn, f. før $^{20/2}$ 1566⁶⁹⁾, endnu ikke udløst $^{24/5}$ 1567⁶⁾.

Anders Skinkel f. $^{29/7}$ 1566⁷⁰⁾.

Hans Valter f. før $^{20/2}$ 1567⁵⁾, endnu ikke udløst $^{26/12}$ 1567⁷¹⁾.

Melchior Lork	}	f. før $^{21/9}$ 1568 ¹²⁾ .
Rotgert Berenhusen		
Knud Alsing		
Volmer Meider		
Claes v. Skouenburg		

Lavrentius Vinter	}	f. før $^{21/9}$ 1568 ⁶⁰⁾ .
Lasse Pedersen af Broby		

Iver Davidsen fra Sorø Kloster

Per Jonsen f. før $^{14/6}$ 1570^{43 c)}.

Christoffer Alfsen f. før $^{14/6}$ 1570^{43 b)}.

Gregers Pedersen, løsladt før $^{29/11}$ 1570⁷²⁾.

67) Rørdam, Monum. II, 538.
 68) Fr. II t. Peder Oxe $^{12/5}$ 1569 (Tegn. o. alle Lande X, 344).
 69) Anders Hess' Forpl.-Brev t. Erik XIV $^{20/2}$ 1566. Sverig 72.
 70) Danske Saml. 2 R. II, 194. Han nævnes aldrig paa Fangelisterne.
 71) Forpl.-Brev udstedt af 12 Adelsmænd t. Erik XIV. Upsala $^{26/12}$ 1567. Sverig 288.
 72) Se ovenfor S. 625, Anm. 2.